

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

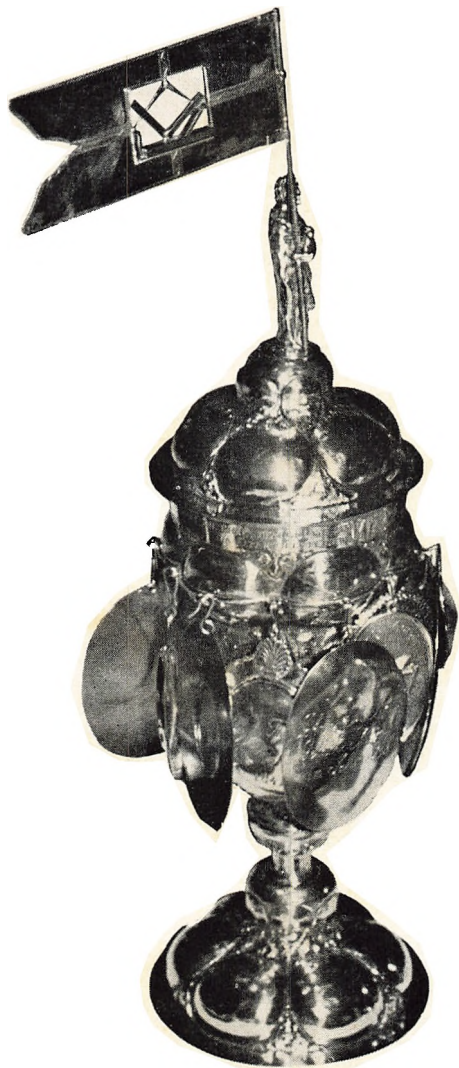
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

St. Knud
og
St. Knudsgilderne

1170-1970

FESTSKRIFT FOR ST. KNUDSGILDE FLENSBORG,
25. JUNI

**St. Knudsgilde, Flensborg
„Velkomsten fra 1721“**

I taknemlighed bekendtgør St. Knudsgilde, Flensborg følgende venner og brødre, der gjorde udgivelsen af dette festskrift muligt:

Fabrikant Viggo Asmussen, Højbjerg/Århus
H. & K. Lübbcke A/S, Elektroteknisk Industri- og Handelsfirma, København
V. Fahrendorff & Søn, urmager og guldsmed, Haderslev
H. C. Nicolaisen, herremagasin, Haderslev
Carl Elbke, læderhandel, Haderslev
Ole Michael Hansen, jern og stål, Haderslev
A. Hundevadt, stormagasin, Haderslev
Jens Haumann, kirkegårdsinspektør, Haderslev
Holger Steen Jensen, papirhandel, Haderslev
Kaj Frydendall, Haderslev turistfart, Haderslev
„Høppner“ Maxim-Børsen, Haderslev
Tuborg Bryggeriet, København
Generalforsamlingen den 30. 4. 1970 i „Det broderlige Skydeselskab af 1431“, Ålborg

St. Knudsgildets keglehold:

Fritz Baade, malermester, Flensborg
H. G. Hansen, expeditions- og flyttefirma, Flensborg
Gert Balzersen, vand, varme og sanitære anlæg, Flensborg
Jürgen Jürgensen, aut. elektroinstallatør, Flensborg
Erwin Heiland, entretrenør, Flensborg
K. H. Köpcke, snedkermester, Flensborg
Andreas Andersen, havnefærgen, Flensborg
o. fl.
Hansen & Co., dame- og herrebeklædning, Flensborg
Hermes, tekstilforretning, Flensborg
Dr. jur. H. Beckmann, sagfører og notar, Flensborg
Hotel „Flensborghus“, familie Meurer, Flensborg
Emcona, Møller & Co., Eftf., Flensborg
Danfoss GmbH, Flensborg
Jessen & Co., Eftf., IFA-Centralen, Flensborg
Hansen & Høpner, SPAR-Centralen, Flensborg
Holst-Rom, Flensborg
Hansen-Rom, Flensborg
Brdr. Sprenger, glarmester, Flensborg
Peetz-Sko, Flensborg
Herre-mode I. Clausen, Flensborg
Sabroe GmbH, Flensborg
Matz-Rom, Flensborg
Sonnberg-Rom, Flensborg
Herm. G. Dethlefsen, Flensborg
Carl Fr. Christiansen, Entreprenør, Flensborg
Erich A. Toffer, grosserer, Sosti
Flensborg-Bryggerierne, Emil Petersen & Co., KG, Flensborg
Grænsepavillonen Anna Poetzsch, Sosti
Union-Bank A/S, Flensborg
Coca-Cola, Flensborg
Også anonyme har ydet betydelige bidrag.

Spredte efterretninger om hertug Knud Lavard

St. Knud Hertug –
efter kalkmaleri

I den almindelige danmarkshistorie, og også i vort gilde, indtager Knud Lavard en fremragende plads. Han fremstilles ofte som en ridderlig skikkelse, modig og djærv, ærgerrig og højtstræbende, åben i sin færd, streng mod fredsbrydere, vennsæl mod høje og lave. Han anses også ofte som den første, der søgte at indpode den højere almeneuropæisk kultur i vort fædreland. Og han berømmes som den, der med kraftig hånd avede de farlige venderstammer.

Men er dette et korrekt billede af Erik Ejegods søn Knud Lavard? For at få svar på dette må vi vende os til kildematerialet, idet dette er det eneste, der kan give os svar på spørgsmålet. Men da de enkelte kilder ofte er skrevet i en bestemt hensigt og i et bestemt øjemed, vil de hver for sig give et forskelligt billede af Knud Lavard. Derfor må kilderne bearbej-

des kritisk, deres tendens vurderes. Derefter må kilderne stilles over for hinanden, deres oplysninger efterprøves og på den måde skulle det være muligt at få et afbalanceret indtryk af Knud Lavard.

Kort tid efter Knuds drab i 1131 skrev en skotsk klerk, Robert af Elgin, et mindeskrift over ham. Dette skrift er desværre gået tabt. Men man var dog så heldig i baron von Richthofens bibliotek i Øvre-

schlesien at finde et håndskrift, der indeholdt en samlet messe til Knuds ære, og der er ingen tvivl om, at de til messen knyttede læsestykker bygger på den skotske klerks mindeskrift over Knud Lavard. Dette håndskrift udgør nu hovedgrundlaget for vor viden om Knud.

En anden kilde til vort emne er Saksens danesaga, forfattet omkring 1185, hvori han i malende skildringer beretter om Knud Hertug. Sakse har sikkert kendt ovennævnte mindeskrift af den skotske klerk, men bygger desuden på en mundtlig tradition.

Endvidere kan vi i Helmolds „Slavekrønike“, skrevet omkring 1175, finde efterretninger om Knuds ophold blandt venderne. Nævnes må også, at Sven Aggesøn i sin „Kortfattet Historie om Danmarks Konger“ har behandlet Knud Lavard. Til slut har vi den for vort emne særdeles interessante kilde „Roskildekrøniken“. Denne krønike må uden tvivl være forfattet af en klerk, der var tilknyttet bispestolen i Roskilde. Affattelsestidspunktet må være omkring 1140. Forfatteren er lidenskabeligt optaget af borgerkrigen, der fulgte efter Knuds drab, og hans sympatier er på kong Nils', Magnus' og det ældre kirkelige partis side. Hans egentlige helt er Magnus Nilssøn.

Ifølge den danske historiker Hans Olrik blev Knud, kong Erik Ejegods og dronning Bodils søn, født den 12. marts 1096 i Roskilde. Men i sin kongetids 8. år, i det Herrens år 1103, besluttede Erik Ejegod, tillige med sin hustru Bodil, at drage på pilgrimsfærd til Jerusalem. Knud fik da til fosterfader hovedsmanden over Sjælland, Skjalm Hvide. Da to år var forløbet, nåede det sørgelige budskab hjem til Danmark, at kongen var blevet angrebet af febersyge på Cypern og var død. Også hans hustru endte sine dage på den møjsommelige færd.

Så stævnede da alle til Isøre ting for at vælge den nye konge. Erik havde to brødre tilbage: Ubbe og Nils. På tinget var der mest stemning for at vælge Ubbe, men han fraskrev sig selv retten til kronen, idet han sagde, at han kun alt for godt kendte sit eget sløvsind. Så tog da Nils styret i Danmark.

Uagtet Roskildekrøniken stod på kongemagtens side, måtte dens forfatter dog, sikkert i sandhedens interesse, beskrive kong Nils som en enfoldig og godmodig mand og ingenlunde skikket til at herske.

Nils avlede nu med sin dronning, Margrethe, i lovformeligt ægteskab en søn, der fik navnet Magnus, hvilket betyder „den store“.

Og stor var han ikke alene af navn: Thi da han blev voksen ragede han fra skuldrene og opad fremover samtlige rigets krigere.

Dronning Margrethe var langt betydeligere end Nils, og det berettes, at styrelsen af landet for størstedelen beroede på den ædle dronning Margrethe, så at fremmede sagde, at Danmark styredes af kvindehånd. Og så længe dronningen levede, kunne der ikke trives noget fjendskab mellem de to kongesønner, Magnus og Knud. At der måske har hersket et vist uvenskab mellem de to kan måske ses deraf, at Knud af sin fosterfader blev sendt til hertug Lothar af Saksen, hvor han opholdt sig et par år og blev opdraget til ridderlig færd. Efter sin hjemkomst blev Knud udnævnt til hertug af Slesvig, og her vandt han sig berømmelse, idet han med held underlagde sig de vendiske stammer, der førhen havde hærget de danske kyster. Men Magnus, der følte sig fordunklet af disse manddomsgerninger, begyndte at sygne hen af misundelse.

Dronningen, som hidtil havde afholdt de to fra åben strid, fik nu et anfald af vandsot i benene, så at de svulmede voldsomt op, og hun følte døden nær. Hun kaldte da Knud til sig, thi hun stolede trygt på hans ædle tænkemåde, og bad ham støtte og styrke fred og fordragelighed i landet, selvom hun vidste, at der var dem, der pønsede på at så tvedragt i kongehuset og gøre kærligheden kold. Knud kaldte da Gud til vidne på, at han ville vandre ærligt og ustraffet alle sit livs dage, hellere selv friste nød og fare end volde andre ondt og altid gengælde ondt med godt. Over dette blev dronningen glad og sagde, at nu kunne hun dø med roligt sind.

Knud drog tilbage til Slesvig, og her fortsatte han med at splitte de fjendeskarer, som overfaldt riget; han udryddede røverne og lod tyvene hænge. Engang hændte det, mens han var på rejse, at han fik underretning om en mand, der trådte al ret under fødderne og ikke hverken frygtede Gud eller menesker. Da Knud hørte dette, gav han sig ikke engang tid til søvn, men begav sig skyndsomst tilbage til Slesvig. Straks blev synderen stævnet for ham, han blev anklaget og af hertugen dømt til galgen. Da trådte manden frem og sagde: „Jeg er af høj byrd (d. v. s. af fornem fødsel) ligesom dig, du kan dog ikke straffe en af dine egne“. Dertil svarede Knud: „Siden du er min frænde, skal du også i straffen få forrang for de andre. Så meget du er fornemmere end de andre, så meget højere skal du også blive hejst

op“. Man hentede da en skibsmast og rejste den på toppen af en høj; på den blev forbryderen hængt og afsluttede således sit skændige liv med en velfortjent død.

Den vendiske stamme, der boede umiddelbart syd for Danmark, var obodritterne, hvis fyrste hed Henrik. Til ham sendte Knud den besked, at han ville slutte fred med ham, hvis han ville tilbagegive det bytte, han havde taget i Jylland. Men Henrik lo blot af ham og sagde til budet, at han anså Knud for en ung hest, der ikke ville tåle nogen rytter på sin ryg, men at han, Henrik, nok skulle få lagt bidsel og tømme på ham. Da Knud hørte dette, brød han op ved nattetide ligeså lynsnart som lydløst, og allerede inden daggry stod han foran Henriks borg. Et sådant angreb kom helt uventet; Henrik kunne ikke nå at gribe til våben, men undslap kun ved at kaste sig på sin hest, ride over hals og hoved ned til floden, og lægge vandet mellem sig og Knud. Da Knud så, at han var kommet i land på den anden bred, råbte han drillende over til ham, om han var blevet våd. Henrik råbte tilbage: „Hvordan kan det dog være, at du farer frem med sådan en hast? Hertil svarede Knud, at han var kommet for at hente det bidsel og den tømme, som Henrik havde lovet ham. Knud lagde derpå Henriks borg øde, og siden kom han igen med friske folk og før over hele Vendland med ild og sværd. Omsider, da han havde knækket hele Henriks magt, sluttede han fred og venskab med ham. Det gik endda så vidt, at han, da Henrik døde, tilkøbte sig fyrstemagten over obodritterne af kejser Lothar for en guldskoet hingst. Knud tillagde sig titlen „knes“, hvilket er det obodrittiske ord for fyrste, og ofte klædte han sig i den obodrittiske fyrstedragt.

Men da underretningen om dette nåede til Roskilde, voksede Magnus' misundelse og had til Knud voldsomt. Så dygtigt spandt Magnus og hans venner deres rænker mod Knud, at kong Nils anklagede Knud ved Ribe ting.

„Du har“, sagde kong Nils, „mod landets sæd, indført nye skikke, og i venderlandet har du, mig og mit kongedømme til skade, tiltaget dig kongenavn“.

Knud rejste sig og svarede: „Dit land har hidtil haft for skik, at ingen kunne have sit gods sikkert, end ikke under lås og slå. Men hænder det nu, at en mand glemmer en ting på alfarvej, da bliver det ikke borttaget af nogen, men ligger og venter på sin ejermand. Se,

det er den nye skik, jeg har indført. Jeg kan heller ikke med rette anklages for at have taget kongenavn, thi venderlandet har aldrig haft en konge og kalder ej heller mig konge. Efter almindelig talebrug er „knes“ det navn, de giver, hvem det kan passe. Det betyder herre, men de danske vrangtyder det og påstår, det er konge.“

Da kong Nils hørte dette, fæstede han ikke mere lid til klagerne, men priste tværtimod Knuds bedrifter.

Men Magnus' stedmoder (kong Nils havde giftet sig igen efter Margrethes død), som også var tilstede på Ribe ting, opæggede Magnus voldsomt. Hun sagde: „Mærker du ikke, at din fætter alt har grebet spiret og er drot? Så betragt ham som din åbne fjende. Lukker du fremdeles dine øjne og lader ham blive i live, kan du være sikker på, at han skiller dig både ved livet og riget.“ Og Magnus begyndte da at smede rænker for at komme Knud til livs. Magnus fik især støtte fra tre stormænd, Ubbe Jarl, Hakon Nordmand og Hakon Skåning. Disse fire gav hverandre deres ed på, at de ikke ville røbe planen, og da de derpå skulle forhandle om, hvordan de bedst kom Knud til livs, kastede de sig ned på jorden. Det var snedigt gjort af disse slette mennesker, at de lå ned, idet de derfor roligt kunne sværge på, at de hverken gående, stående eller siddende havde lagt planer mod Knud.

For at få fuldført deres plan mod Knud, blev han derfor dette år, 1130, inviteret til julegilde i Roskilde hos Nils og Magnus. Knuds hustru, Ingeborg, der snarlig ventede sin nedkomst, og som derfor ikke kunne tage med, forsøgte forgæves at afholde Knud fra at rejse, idet hun anede, at der var onde anslag i vente. Ingeborg blev da i Slesvig, hvor hun ugedagen efter nedkom med en søn, den senere Valdemar den Store.

Knud blev godt modtaget i Roskilde. Magnus spillede naturligvis sin rolle som den gode frænde med dobbelt iver, og Knud anede ikke uråd. Magnus talte endog om at ville drage på pilgrimsfærd til det hellige land og at betro sin hustru og sit barn i Knuds varetægt.

I de fire julehøjtidsdage var alle hirdmænd og gæster samlede på kongsgården. Men selv på disse helligdage forsøgte Magnus ihvertfald to gange at slå Knud ihjel. En gang, da Magnus sad ved bordet ved siden af Knud, drog han sit sværd, men en af de medsammen-svorne gjorde tegn til ham, at det rette øjeblik endnu ikke var kommet. Da Knud forundret spurgte Magnus, hvorfor han drog sit sværd,

svarede Magnus, at der var kommet noget fugtigt i skeden, han ville blot se, om sværdet var blevet rustent.

Da de fire juledage var forbi, tog gæsterne afsked, og også Knud drog afsted for at besøge sin frænke, Cæcilia og hendes mand Erik, høvding over Falster, på deres gård ved Haraldsted. Men inden han tog afsted fra Roskilde, trak Magnus ham til side og sagde, at han gerne ville tale med Knud på et nærmere aftalt sted. Dette lovede Knud.

Den 7. januar 1131 sendte da Magnus en af de sammensvorne, en saksisk sanger, til Haraldsted med det bud, at han ville tale med Knud under fire øjne i skoven nær ved gården, hvor Knud opholdt sig. Knud skyndte sig, næppe fuldt påklædt at følge sin troløse fætters bud. Men hans folk sagde: „Herre, tag dine tro tjenere med dig. Det forholder sig måske ikke rigtigt med grunden til mødet, og det er ikke standsmæssigt, at en hertug drager af sted uden følge.“ Knud svarede dem: „Når man er kaldet ene til rådslagning, forbyder sagen selv, at der kommer flere med.“ Kort sagt, Knud tog af sted med kun to af sine hirdmænd som følge. Det fortælles, at den saksiske sanger nu følte samvittighedsnag ved det troløse anslag mod Knud. Men på grund af sin ed til Magnus kunne han blot ikke røbe sagen for Knud. I stedet sang han på vejen derhen en vise om frændesvig. Men Knud anede stadig ikke uråd. Da de kom til skovbrynet, så Knud Magnus, der vandrede uroligt frem og tilbage mellem træerne. Straks sprang Knud af hesten, og da han så, at Magnus tilsyneladende var alene, lod han sine hirdmænd blive tilbage, og helt ene gik han sin fætter i møde med et glad åsyn, en ren samvittighed og et oprigtigt sind. Magnus gik ham i møde med hyklet munterhed og gav ham broderkysset og sagde: „Lad os gå hen og sætte os der, broder.“ Knud havde mærket, at Magnus bar brynje, og spurgte ham om grunden dertil. Magnus sagde, at han skulle møde en uven, som han ville gøre gengæld overfor. Knud forsøgte at få ham fra slig en gerning for ikke at besmitte julehøjtiden, og han havde ingen mistanke om, at det var ham, det gjaldt. Han fortsatte: „Vent til disse dage er forbi, da skal min hånd være dig til hjælp mod dine fjender. Jeg vil være fjende af dine fjender, og de, der holder af dig, skal være mine venner.“

I det samme hørte Knud våbenraslen fra de krigere, Magnus havde skjult rundt i buskadset, og han spurgte Magnus, hvad grunden var til det. Da udbrød Magnus vildt i sit had: „Knud, hvem tilhører Danmark.“

„Broder“, svarede Knud, „hvad er hensigten med det spørgsmål. Hvem tilhører Danmark vel andre end din fader, min farbror. Hans er det ,og hans skal det være så længe, det behager Ham, som kongerne skylder deres herredømme.“

Da udbrød Magnus: „Således er det ikke! Alle går efter dig, du tager land og folk fra os, og mellem os må det hellere være på denne måde.“ Da var Knud ikke længere i tvivl om, at han var udsat for et ondt forræderi. Han ville rejse sig, men i det samme trak Magnus ham tilbage ved et ryk i hans kappehætte. Nu gjaldt det livet, og Knud greb efter sit sværd, men inden han havde fået trukket det halvt ud af skeden, kløvede Magnus hans hovede fra venstre øre til højre øje, så han med forbryderisk hånd fik Knuds hjerne til at vælte ud.

De medsammensvorne løb frem fra buskadset og gennemborede det bævende lig for at bevare troskaben i troløsheden.

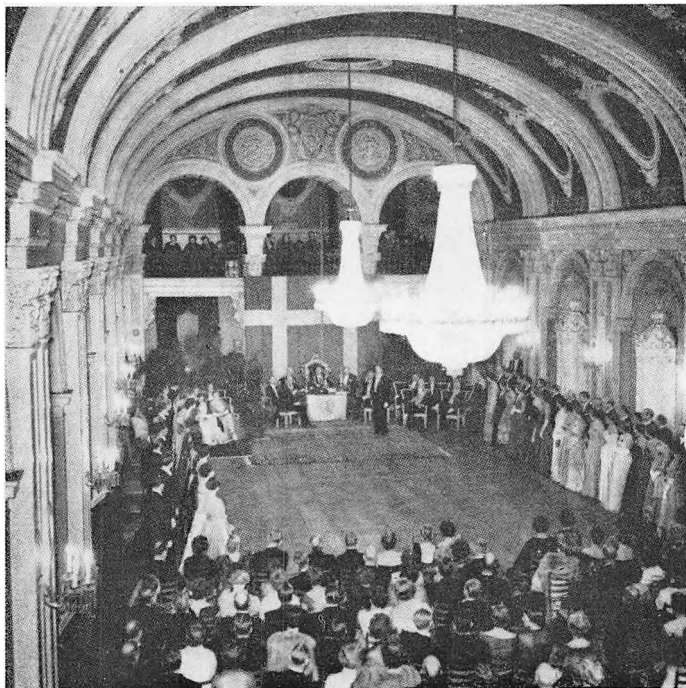
Da Erik, hans vært i Haraldsted, fik nys om mordet, skyndte han sig at bringe sin gæsts blodige lig til Haraldsted kirke, og her blev Knud foreløbig bragt til hvile. Det var under tårer og veklager, at hans lig blev sænket i jorden; og hvor den sørgelige tidende kom hen, svandt julens lystighed, mand og kvinde sørgede og klagede, mod Magnus udstødte man forbandelser.

Selv Roskildekrøniken, der ellers stod på kongens side, måtte notere: „Magnus, kong Nils' eneste søn, dræbte på djævelens tilskyndelse, kong Eriks søn, Knud, der var en kysk og mådeholden mand, udstyret med forstand og veltalenhed og alle gode egenskaber, i det Herrens år 1131 den 7. januar.“ – Bedre garanti for Knud Lavards uplettede karakter kan næppe gives.

Sankt Knudsgilderne gennem tiderne

Nedenstående skitse om Sankt Knudsgilderne gennem tiderne er for en del baseret på videnskabelige studier ved universitets-professor Ljunggreen fra Lund, der selv en årrække har været oldermænd i den skånske domkirke-bys ansete Sankt Knudsgilde.

St. Knudsgilde i Malmö

Med de ældgamle Sankt Knudsgilder støder vi på nogle af de fineste og rigeste traditioner i både religiøs (kirkelig) og verdslig (politisk – selskabelig – social) henseende. Den dag i dag (1970) spiller Sankt Knudsgilderne en i høj grad bemærkelsesværdig rolle i det gamle

Syd-Danmark (Sydslesvig) og det gamle Øst-Danmark (Skåne). De har, med skiftende bevægelser op og ned, spillet denne rolle, mere eller mindre fremtrædende, gennem århundreder. Og i vore dage er der endog tale om at genoplive hensovede Sankt Knudsgilder både på Sjælland, på Fyn og på Bornholm, især i byer med særlige Sankt Knudsgilde-traditioner som Ringsted og Odense.

Uden at overdrive, tør det siges, at Sankt Knudsgilde i Flensborg hører til de fortsat bestående – og fremdeles blomstrende – gilder med det fornemme navn, hvor både ånden (dog næppe mere den religiøse – kirkelige!) og formerne er såvel kvalitativt som kvantitativt mest iøjnefaldende bevaret.

Betegnelsen GILDE stod – og står fremdeles – fra de ældste tider for et broderskab. Både brødre og søstre kunne oprindeligt høre de forskellige gilder til. Vi møder gilder allerede i den hedenske tid. De har altid haft en protektor, en patron; før kristendommens dage i Norden er der f. eks. tale om top-guder som Thor eller Odin. Efter kristianiseringen, gennem det allermeste af middelalderen, er de gamle gilder eller broderskaber meget nært knyttet til den katolske kirke. Vi kender i Sydslesvig, foruden Sankt Knudsgildet, fra middelalderen det særdeles betydningsfulde Kalandsgilde, en slags messe-broderskab, der i Flensborg talte en så berømt personlighed som dronning Margrete (død på Flensborg-fjord i 1412) blandt sine fromme medlemmer; som byggede sin egen kirke (Helligåndskirken), bekostet ved den flensborgske Kaland-bror Sunke Kulle; med egne Kaland-præster osv.

I væsentlig grad større betydning end Kaland-gilderne fik Sankt Knudsgilderne. De hører til de allerældste af samtlige påviselige broderskaber, med delvis endnu dyrkede traditioner og i flere perioder med en nærmest afgørende indflydelse på den regionale og lokale udvikling.

Hvem var så disse ældgamle, mange steder fortsat levende Sankte Knudsbroderskabers protektor – patron – skytshelgen?

Navnet siger det jo, at det var – og er – **Sankte Knud**.

Til at begynde med er der tale om både kongen **Knud den Hellige** (dræbt i Odense 10. juli 1086) og om denne konges brodersøn **Knud Lavard** (Lavard svarer til det angelsaksiske Lord): prins af Danmark, som søn af kong Erik Ejegod; tronfølger; sønderjydske grænsejarl;

hertug; vendisk „knes“ (med residens i nærheden af det nuværende holstenske Segeberg); faktisk altså efter datidens forhold en dansk fyrste med „europæiske“ funktioner!

Eftersom Knud Lavard har spillet en ganske særlig rolle i og for grænselandet Slesvig, har han i århundrederne efter sin død indtaget en meget fremtrædende plads netop i de slesvigske Sankt Knudsgilde-traditioner. I Flensborg er dette fremdeles tilfældet.

Allerede i Knud Lavards dage fandtes der et Sankt Knudsgilde (rimeligvis dengang endnu med kongen Knud den Hellige som patron) i residens- og bispestaden Slesvig ved Slien. Hertugen selv var både bror og oldermænd i dette slesvigske Sankt Knudsgilde. I året 1134 hævnede Slesvig-bys Knudsbrødre mordet på Knud Lavard, idet de dræbte den ved Ringsted tre år forinden myrdede hertugs farbror, kong Niels, under et kongebesøg ved Slien. Derefter har så mere og mere, både i Syd-Danmark og i Øst-Danmark, Knud Lavard indtaget pladsen som de stærkt opblomstrende Sankt Knudsgilders højtærede skytshelgen. Selvom flere skånske gilder i dag har kongen Knud den Hellige som skytshelgen, menes det dog, at Knud Lavard må være den egentlige patron. Denne fremtrædende position som skytshelgen skyldes begribeligvis Knud Lavards søn, kong Valdemar den Store, (opdraget hos den berømte adelige Hvide-slægt på Sjælland, Dannevirke-teglstensmurens bygmester), der for temmelig nøjagtigt 800 år siden hos paven opnåede faderens, altså hertug Knud Lavards, kanonisering.

Man møder ofte den historiske version, at Sankt Knudsgilderne overhovedet må anses for at være de allerældste organisationer (sammenlutninger, broderskaber) med lovformelige vedtægter i det nordlige Europa. De har under alle omstændigheder i lange tider og adskillige steder været med til at forme og præge den religiøse, den politiske, den sociale og den økonomiske udvikling i de vigtige grænselands Slesvig og Skåne.

I det 12. århundrede — altså efter Knud Lavards død og kanonisering — har de slesvigske-skånske Knudsgilder visse træk tilfælles med det berømte Hanse-forbund: det var først og fremmest danske købmænd, der færdedes over langstrakte handelsveje (bl. a. til Rusland), som tilhørte de ældste Sankt Knudsgilder. Deres gildemæssige hovedsæde var Ringsted — med Knud Lavards grav og med et kapel til hertugens

minde og til celebrering af sjælemesser til hans ihukommelse. Disse Knudsgilde-handelherrer skabte i deres hjemland en meget stor interesse for de baltiske kystegne (Baltikum). Har de også støttet f. eks. Valdemar Sejrs „korstog“ til disse egne? Det er muligt, at både denne konge selv og hans ærkebisp, Hvide-slægtens ætling Andreas Sunesen, som Knudsbrødre førte det danske flag fra Slesvig til Estland, hvor slaget ved Lyndanisse (15. juni 1219) blev vundet i dette korsbanners tegn!

I det 13. århundrede blev Ringsted afløst af det skånske **Skanör** som hovedcentrum for Knudsgilderne. Denne forandring skyldtes igen handelsmæssige og økonomiske grunde: Skanör var blevet til den vigtigste handelsplads for datidens store sildefangst. Dermed udviklede Skanör sig så tillige til det åndelige centrum for Sankt Knudsgilderne. I denne skånske by var i 1256, den 7. september, ikke færre end 18 oldermænd fra forskellige Sankt Knudsgilder forsamlede til rådslagning; her vedtoges en Knudsgilde-skrå, der i dag opbevares i Malmö.

I denne sammenhæng bør det fremhæves, at skråen for Flensborgs Sankt Knudsgilde er endnu ældre end det berømte dokument fra Skanör. Ja, den flensborgske Knudsgilde-skrå er endog ældre end selve byens officielle skrå! Iøvrigt stammer nogle af de ældste, endnu bevarede Knudsgilde-skråer fra Odense (ca. 1245) og Malmö (ca. 1300).

Den sociale sammensætning af Sankt Knudsgilderne ændredes stærkt med tiden; de langvejs farende handelsherrer beholdt ikke den dominerende stilling; i stedet for udviklede Sankt Knudsgilderne sig mere og mere til en slags „borger-gilder“. Gildeformålene var mange: værn for den enkelte mod alle tænkelige genvordigheder; solidaritet på de forskellige af livets praktiske områder; selskabelighed; hjælp i nød og fare; en slags assurance-selskab til lands og til vands; social forsyning; sygepleje . . . men sandelig også den enkeltes åndelige velfærd! Og et punkt, som til alle tider bevarede sin betydning i Sankt Knudsgilderne, lød således: Du skal hædre de hedengangne brødre; du skal tage del i læsning af messerne for deres sjæle. I Flensborg var det allerede omkring 1200 en pligt for alle Knudsbrødre at overvære messen for en hedengangen Knudsbroder — også søstrene var deltagere i disse messe-ceremonier. I flere gilder var det udtrykkeligt bestemt, at

de enkelte hedengangne brødre skulle mindes og æres derved, at de hver for sig blev omtalt med navns nævnelse.

Sankt Knudsgilderne ydede den enkelte broder vidtgående retsbeskyttelse. Når en broder skulle møde på tinge, så var det gildets pligt at sørge for et antal ledsagere fra broder-kredsen. Ved indstævning for bisp eller konge skulle mindst 12 Knudsbrødre slå følge; deres rejse og andre udgifter i denne sammenhæng blev betalt af gildet. I samtlige Knudsgilder gjaldt i lang tid de bestemmelser om retsbeskyttelse for den enkelte broder, som var fastlagt i Skanör-skråen af 1256: når en Knudsbroder dræbes af en ikke-bror, skal gildet sørge for, at den dræbte bror bliver hævnnet; når en ikke-bror dræbes af en Knudsbroder, skal de øvrige Knudsbrødre hjælpe Knudsbroderen på flugt; dræber en Knudsbroder en Knudsbroder, så er situationen meget vanskelig og alvorlig – den broder, der er blevet til drabsmand på en broder, skal udelukkes af gildet og erklæres for „nidding“.

Den største årlige fest i de gamle Sankt Knudsgilder hed „**Adelsdrikken**“. Den varede tre døgn; der blev spist og drukket efter en større målestok; kanderne tømtes for Frelseren, for Jomfru Maria, for gildets skytshelgen Sankte Knud – samt muligvis for endnu flere. Bølgerne kunne naturligvis komme til at gå højt ved disse fester. I **Flensborg** synes man allerede ret tidligt at have vist en vis forståelse for „**die Mäßigkeit**“ (som stadigvæk holdes i ære i Sankt Knudsgildet); det blev i Flensborg bestemt omkring år 1200, at der kun måtte serveres „fem retter fersk“ til „Adeldrikken“.

Sankt Knudsgilderne var gennem århundrederne meget højt anset. Det var en ære at være Knudsbroder. Borgmestre og rådsherrer søgte gerne ind i Sankt Knuds-broderskabet. På denne måde fik Knudsgilderne stor indflydelse på det offentlige livs udformning. Sankt Knudsgilderne var i udpræget grad kongetro. Den enkelte broder følte sig som stående i selve kongens tjeneste. Flere af de navnkundige konger, som vort land har haft – lige indtil kong Frederik den Syvende –, var Knudsbrødre. Blandt disse kongelige Knudsbrødre bør vel særligt fremhæves kongerne Valdemar den Store – hertug Knud Lavards søn – og kong Valdemar Atterdag, dronning Margretes far.

Det turde være indlysende, at reformationen måtte skabe store ændringer i Sankt Knudsgilderne. Den religiøse, kirkelige, katolske side

forsvandt så godt som helt; de hedengangne brødres sjæle regnedes ikke længere for dvælende i nogen „skærsild“, og der skulle naturligvis ikke længere læses sjælemesser for de hedenfarne. Dog blev man ved med i Sankt Knudsgilderne at mindes de hedengangne brødre, selvom dette efter reformationen skete uden nogen religiøs forbindelse med et hinsides. Flere af de gamle Sankt Knudsgilder beholdt også efter reformationen deres egen kirkeklokke, Sankt Knuds-klokken. Som oftest var den anbragt ovenover gildehuset. Knudsbrødrene blev ved med, også efter reformationen, at tillægge Knuds-klokkernes ringning ved en broders død en ganske særlig betydning. Foruden Knuds-klokkerne havde nogle af gilderne ved deres gildehuse helsebringende mirakelkilder. Også Sankt Knudsgildet i Flensborg havde en sådan kilde – navnet på en lille bakkevej, „Hillig Water Weg“ ved siden af gildehuset, i kvarteret „Achter de Möhl“, minder den dag i dag om denne helsebringende kilde!

Fem Sankt Knudsgilder overlevede helt uden skade selve reformationen: Reval (her havde Sankt Knudsgilde fra gammel tid en særstilling som dansk forpost mod øst; Knudsgildet i Reval bestod, selvom baltiske tyskere var trængt meget stærkt ind i rækkerne, endnu ved begyndelsen af Hitler-krigen); dernæst Ystad – Malmö – Lund – Flensborg. Men forud for reformationen havde antallet af Sankt Knudsgilder været betydeligt større.

Endnu i det 16. århundrede kan der tales om et blomstrende liv i de skånske Sankt Knudsgilder. Især gildet i **Lund** trivedes fortsat frodigt. Sankt Knudsgildet i Malmö havde særligt gode kår under kong Frederik II. Han var selv Knudsbroder. Malmös Sankt Knudsgilde afholder den dag i dag sine store fester på selve rådhuset, der rummer en fornem Sankt Knudssal. Dette gilde lægger fortsat vægt på det udpræget repræsentative og nyder stor anseelse. Gilderne i Ystad og Lund har, ovenpå en blomstringsperiode i det 16. århundrede, været udsat for en kendelig tilbagegang. Gildets kostbare sølvskat forsvandt sporløst. Antallet af brødre gik ned til omkring de ti. Dog blev Knuds-klokken bevaret – og den ringede fortsat ved mange dødsfald. I det 18. århundrede gik det så opad påny: brødrene fik rådighed over de uundværlige penge – og borgmestre, rådsherrer, præster, storkøbmand strømmede til som ny Knudsbrødre. I Lund blev den store digter, professor og biskop **Esaias Tegnér**, en ivrig skandinaver, i 1807 Knudsbroder. Det var atter blevet meget fint at tilhøre Sankt Knuds-

gildet! Det var jo forresten Esaias Tegnér, der i romantikkens tid ved et historisk møde i Lund laurbærkransede den danske digter Adam Oehlenschläger, idet han med henblik på de mange ulykkelige krige mellem broderlandene Sverige og Danmark udtalte ordene: „Søn-dringens tid er forbi!“

I Lund og Ystad er en hel del af de gamle Sankt Knudsgildetraditioner fortsat i live. Og i ære! I Lunds domkirke har Knudsklokken nu ringet gennem ca. 400 år. Den ringer fortsat. Hvert år samles Knudsbrødrene i Lund til gildets store „årsfest“ — tidligere „Adeldrikken“. Og ved hver eneste af disse fester holder oldermanden en tale til ære for de hedengangne brødre. Nye brødre og søstre optages ved årsfesten i gildet. Der skydes af brødrene i Lund efter papegøjen. Her som andetsteds i Skåne vælger man ved „majgrevefesten“ — 1. maj; vinteren er jaget på flugt! — en „majgreve“.

Om de skånske Sankt Knudsgilder er at sige, at de i høj grad har forskønnet en del af landsdelens rådhus. Brødrene imellem kan ydes al slags hjælp, hvor den tiltrænges — sygehjælp, hjælp ved dødsfald, fattighjælp. Iøvrigt dyrkes smukke former for verdslig selskabelighed. Det religiøse element fra den katolske fortid er naturligvis så godt som forsvundet. Men fortsat lever dog endnu visse ting indenfor gilderne, som i hvert fald minder om den religiøse fortid. I alle skånske gilder er, som i Flensborg, Knudsbrødrene fremdeles ansete borgere; man tillægger dem i høj grad de bedste „borgerlige dyder“. Der kan være særlig grund til at fremhæve, at Sankt Knudsgilderne i Sverige har virket og fremdeles virker som broer mellem de nordiske broderfolk.

Stor har interessen været for at genoplive fortidens Sankt Knudsgilder i flere svenske byer. I den nyere tid er der oprettet gilder i Landskrona, i Øster Tommarp, i Skanør-Falsterbo, i Laholm samt i Visby på Gotland.

Overalt, hvor der findes Knudsbrødre, hilses både fortidens og fremtidens genoplivnings-bestræbelser med broderlig glæde!

Den gamle Skraa og Lov for St. Knuds Gilde i Flensborg

Chr. Ravn 13. 5. 1877 – 27. 6. 1964

Oversat til „Nutidsdansk“
af
Christian Ravn
Flensborg 1954

Denne Bog er den 18. Mai 1586 overleveret Byens Høje Raad af Hans Oversen. Og fandtes deri 10 beskrevne og 14 ubeskrevne Blade, og Hans Oversen har meldt, at han for omtrent 14 Aar siden havde modtaget Bogen af Peter Pomerening.

Her begynder Skraaen og Loven for Sankt Knuds Gilde i Jflensborg, hvilket den almægtige Gud signe og styrke og alle dem, som det styrke og holder med Kette til Guds Hæder og Sankt Knuds og til alle deres Helse og Salighed, der nu til ere og til skulde komme.

Og er der udenbys Brødre i Sankt Knudsgilde, saa vilde Gud bevare dem indenlands og udenlands for al Skade, eller hvad der maatte tilstøde dem.

Det første er: Naar en Mand, der ikke er Broder i Sankt Knuds Gilde, dræber en Broder af Sankt Knuds Gilde, og er der Gildebrødre tilstede, saa skal de hævne ham og Urvingen saa godt, de formaar. Er der ingen Urving tilstede, da skal de tvinge Manddræberen til at yde Mandebod efter den dræbte Mand, og det er 40 Mark over ret Mandebod. Men har han ej noget at bøde med, da skal Liv bøde for Liv.

Skulde det (derved) ske, at en Gildebroder ej vil hjælpe sin Gildebror, somend han vel kunde hjælpe ham, og bliver overbevist derom ved to Mænds Vidnesbyrd, da skal han bære Riddings-Mavn.

Men kan man det ej bevise, hvad der er sagt om ham, da skal den saaledes vanrygtede Broder værge sig selv syvende med Broder-Ed og derved blive sagesløs og god Bror.

Derefter skal ingen St. Knudsgildebror drikke eller spise sammen med Manddræberen hverken til Lands eller ombord paa Skib, før han godbillig har affundet sig og maatte have bevist dette med tvende Brødres Vidnesbyrd. Da skal han bøde derfor med 12 Mark Bøde til St. Knuds Gilde.

Skulde det ske, — hvad Gud forbyde —, at en Bror dræber sin Gildebror, da skal han bøde til Urvingen 40 Mark over ret Mandebod, 40 Mark til Herflabet og 12 Mark til Sildet og være alle Gildebrødres Ridding, men ikke andre Mænds.

Skulde det ske, at der opstaar Tvistigheder mellem Brødre, da skal alle Brødre komme sammen og prøve at dømme dem imellem efter Loven og Skraaen, hvem der har Ret og hvem ej. Hvem af dem ej vil gøre, som Aldermanden og Brødrene dømmet mellem dem, skal udelukkes og ikke mere være deres Medbroder.

Naar den idømte Broder ikke vil efterkomme Dommen, da skal der først sættes ham en Frist dertil paa 15 Dage, dernæst en Frist paa 10 Dage og for tredje Gang en Frist paa 5 Dage. Vil han ved fjerde Opfordring ikke betale og efterkomme Kendelsen, da skal han udelukkes og betale 40 Mark i Bøde.

Enhver Gildebroder skal være sin Bror behjælpelig i alle hans Rets-sager.

Naar en Bror med Forsæt tilføjer sin Gildebror Skade eller foruretter ham, skal han godtgøre ham hans Skade og bøde derfor 40 Mark i Bøde. Desuden skal han være alle Gildebrøders Ridding, men ikke andre Folks.

Alle de Sager, som en Bror har, inden han indtræder i St. Knuds-gildet, være det sig, at han har noget at fordre, eller at han skylder noget, skal han selv alene svare til; men hvad der sker, efter at han er Bror vorden, dermed skal alle Brødre hjælpe ham tilrette.

Bliver en Bror af en Gildebror afkrævet Penge, og nægter han at skyldes dem med Rette, skal han selv tredje værge sig med Broder-Ed, saafremt Beløbet ikke overstiger 1 Mark, men er Beløbet større, skal han værge sig selv sjette, selv om Beløbet er 12 Mark og derover.

En Bror i St. Knuds Gilde er forpligtet til at kaste Lod, naar Forholdene kræver det, det være sig da, at nogen har aabenbar Forkald, fordi man i St. Knuds Gilde ikke kan føre Vidnesbyrd med en Mand, der ikke er i St. Knuds Gilde, undtagen den, som Sagen angaar, tillader det og er tilfreds dermed. Men er der ikke saa mange Brødre tilstede, som kræves til Bevisførelsen, saa staar det til ham, om han vil vente eller gaa ind paa Vidnesbyrd af Mænd, der ikke er i St. Knuds Gilde.

Holder nogen sig tilbage, naar Brødrene skal kaste Lod, skal han i Bøde give $\frac{1}{2}$ Bund Voks.

Og maatte man kunne bevise, at han holdt sig borte, for derved at skade sin Broder paa Penge eller Gods, skal han først betale denne 6 Mark, derefter erstatte ham al hans Skade og desuden bøde 12 Mark Voks til Gildet og 3 Mark til Oldermanden.

Skulde en Broder blive ilde mishandlet og ikke klage derover til Oldermanden eller Brødrene, saa skal han bøde derfor med 6 Mark til St. Knuds Gilde og 1 Mark til Oldermanden, og derefter skal Brødrene hjælpe ham at faa Erstatning for hans Skade.

Skulde det ske, at en Bror dræber en Mand, der ikke er Bror i St. Knuds Gilde, og der er Brødre i St. Knuds Gilde tilstede, da skal de hjælpe ham af hans Livs Nød, som de kan bedst. Er han ved en Strandbred, da skal de hjælpe ham med en Baad, Aarer, Øselar, Fyrtøj og Ølse. Derefter maa han hjælpe sig selv, som han bedst kan. Og

mangler han en Hest, skal Brødrene skaffe ham en Hest, eller han maa tage en Broders Hest som sin egen og bruge den et Døgn. Har han længere Brug for den, maa han betale den efter Brødrenes Skøn, dog ikke med mere end 6 Mark. Dør Hesten, mens han benytter den, maa han betale den selv, naar han evner det. Har han ikke evnen dertil, da skal alle Brødre betale den, dog ikke mere end 6 Mark.

Den Bror, der ikke hjælper, omend han kunde og blev bedt derom, skal, naar han bliver overbevist derom, udelukkes af Gildet med Riddings-Navn. Og hvo som herefter har Samkvem med denne Mand, skal bøde til Brødrene i Fællesskab med 12 Mark og til Oldemanden med 3 Mark.

Aar en Bror træffer sin Bror i Skibbrud, skal han hjælpe ham af Livsfare. Han skal af hans Last kaste saa meget over Bord, som er indtil 3 Mark værd, og tage Broderen op i sit Skib. Dette skal den skibbrudne erstatte alene, naar han er istand dertil. Er han det ikke, skal alle Brødre erstatte det for ham, dog ikke mere end 3 Mark.

Finder en Bror sin Gildebror i hednist Fangerskab, skal han udløse ham med indtil 3 Mark med sine egne Penge. Bruger han mere, skal han laane ham dem, og disse skal den Udløste selv erstatte, naar han har Evnen dertil, har han dette ikke, skal alle Brødre hjælpe ham.

Aar en Bror taber sin Formue, saa han bliver aldeles fattig, og henvender sig til Brødrene, skal de hjælpe ham saa meget, de maatte vilde.

Skulde en Bror synke saa dybt, at han gaar i Ledtog med Røvere til Søes eller til Lands og derved vil fordærve sine Brødre, og man efterviser ham dette, da skal han være alle Brødres Ridding og alt hans Gods og hans Liv være forbrudt.

Aar en Bror anklager sin Bror for Herstaber eller mægtige Mænd indenlands eller udenlands, og man beviser ham det, saa skal han betale Broderen 12 Mark i Bøde og erstatte al Skade. Nægter han at have gjort det, skal han værge sig selv sjette med Broder-Ed.

Ear en Bror i sin Gildebrors Hus med en anden Mand, der ikke er Gildebror, stævner ham til Thinge og udbirke uret Dom mod ham for at fordærve ham eller lade ham tabe sin formue, eller fører Ed og

Widnesbyrd, og bliver overbevist derom, han skal betale Broderen 6 Mark, erstatte al Skade og betale alle Brødre 12 Mark Voks.

Den Bror, der i Gildehuset giver sin Gildebror onde vederstyggelige Ord saa aabenbart, at det er vitterligt, og gaar bort, han skal bøde derfor med 12 Mark Voks.

Saar en Bror i en anden Gildebrors Hus eller Gaard med væbnet Haand, kaster Broderen voldelig omkuld, slaar ham eller hans Hustru eller hans Søn eller hans Datter eller nogen af hans Tyende, saa skal han for denne Forbrydelse tabe Liv og Gods, naar han bliver overført dette med fuld Bevis.

Dette er fuldt Bevis, som en Bror skal føre mod en anden Bror: Broderen alene, naar der ikke har været andre tilstede, eller 2 Brødre, naar der har været 2 tilstede og ellers maa der føres mindst 2 Vidner.

Naar Brødrene kommer til Gildestævne, skal alle være høflige. Ingen maa gøre Støj, naar en anden taler. Hvem der gør det, bøder derfor med 3 Mark Voks.

Kommer Oldermændene ikke til Gildestævne, før der er anbragt 3 Klager, bøder han derfor med 3 Mark Voks.

Hvad der i Gildeforsamling er forhandlet og enstemmig vedtaget af Oldermændene og Brødrene, skal ikke tiere drages frem.

Saa Gildestævnet maa ingen Broder sige til en anden: „Du lyver“. Hvem, som gør det, bøder derfor med 3 Mark Voks til alle Gildebrødre.

Hvo som i Gildehuset eller Gildegaarden slaar sin Bror med Økse, med Bænk eller med Stol, saa han bløder og maa have Saarsalve og Forbind, bøder derfor til Broderen 40 Mark og til Gildet 1 Pund Voks. Slaar den anden Bror igen, ifalder han samme Dom.

Oldermændene udnævner dem, der skal afholde Gildet.

Alle Brødre skal møde til den Time, som Gildet er tilsagt. Den, der ikke kommer, bøder derfor med 9 Ørtig Penning.

Aar Gildet er beredt, skal alle Brødre og Søstre møde, der er hjemme. Hvo, som ikke vil komme, betaler saa meget, som en Deltager drikker for, og bøder med 9 Ortyg Penning. Betaler han denne Bøde ikke, før der holdes et andet Drickelag, bøder han med 3 Mark.

Tre Forhold berettiger til at blive borte fra Gildet. Det første er Sygdom, det andet Hustruens sengeliggende Sygdom, det tredie er Ufred i Landet.

Alle Brødre og Søstre skal opføre sig høflig og tugtig i Gildet. Hvo, som spilder sit *Øl*, bøder med 1 Øre Penning til Stolbrødrene. Lader nogen sit *Krus* med *Øl* falde, bøder han derfor 1 Øre Penning.

Slaar nogen sit *Krus* i Stykker, bøder han derfor 2 Øre Penning. Hvo som kaster *Lys* bort eller brækker det, bøder 2 Øre Penning. Naar nogen tager saa meget *Øl* og *Mad* til sig, at han giver det fra sig igen eller foraarstager *Ubehageligheder*, bøder han derfor 3 *Mark*. Sover nogen paa *Gildebænken*, saa man over hans *Hoved* kan skrive 3 *Kors* paa *Væggen*, bøder han derfor 9 *Ørtig Penning*. Hvo som om *Ufstenen* vil sidde længere udover *Gildets Tid*, ham skal en *Stolbroder* skænke en *rhinsk Drif* og give et *Stagelys*, hvorefter *Stolbroderen* kan gaa hjem at sove, men ikke før.

Er en Bror eller Søster syg og sengeliggende, skal man kaste Lod om, hvem der skal vaage ved den Syge, og hvo som ikke vil gøre det, bøder derfor 9 Dre Penning.

Aar en af Sankt Knuds Gilde dør, skal alle Brødre og Søstre følge Liget til Graven og ofre 1 Penning til Sjælemesse for hans Sjæl. Hvo som ikke gør det, bøder derfor 9 Drtig Penning.

Denne Lov i Sankt Knuds Gilde skal vi alle holde, mandig, fast og vel, saasom vor Fornødenhed kræver det baade for de Døde og for de Levende.

Dagen efter Gildet skal vi lade afholde en højtidelig Messe for Sankt Knuds Gildets afdøde Brødre og Søstre, og hertil skal Søstrene og Brødrene møde. Hvo som forsømmer dette, har derfor at betale en Bøde paa 9 Drtig Penning. Gaar nogen bort, før Messen er slut, skal han give sin Bror eller sin Søster 1 Penning at ofre for Ham.

En Mand skal ved Optagelsen i Sankt Knuds Gilde betale en Skilling engelsk, en Tomfru eller Kone 2 Mark Voks.

Aar en Bror, der er udpeget til at afholde Gilde, dør forinden, skal hans Arving fuldt yde for ham. Dør en Bror, forinden han har afholdt et Gilde, skal hans Arving godtgøre Sankt Knuds Gildet det med 3 Skilling engelsk.

Hver af de 4, der tjener Sankt Knuds Gildet, skal betale 1 Mark Penning.

Paa Gildets anden Dag skal man indføre de Rhoptagne. Og paa samme Dag skal der holdes Afregning over Gildets Omkostninger.

Paa Gildets tredie Dag skal man forelæse Gildets Skraa og Lov.

I Sankt Knuds Gilde maa der ved 12 Mark Bøde kun bhydes 5 Retter Mad og ikke mere, foruden Skinke.

at dette budskab skal opildne og styrke alle brødre, men særlig de unge, for det er dem, der skal fortsætte traditionerne, det er dem, der skal videreføre broderskabet i den primitive umiddelbarhed, der blev årsagen til, at de ældgamle værnegilder opstod som en nødvendighed. Vi har stadig grunde til at støtte hinanden i fællesskabet, i venskabet, i tolerancen, – i broderskabets sande værdi.

Når julen er forbi, og vi har forladt det gamle år, samles St. Knudsbrødrene efter god gammel skik den 7. januar til „det ordentlige adelgilde“ på St. Knudsborg. På denne dag vil vi udtrykke vor glæde og taknemlighed over, at vi fik lov til, trods dårlige tider og ufred i Landet, at beholde vort gamle gildehus, og at vor uvurderlige sølvskat og vore to historiske faner fra 1759 og 1859, som var anbragt i sikkert skjul i ugerningstiden, nu atter frit og uantastet kan glæde vore øjne og besidderglæde sammen med vor nye, tredje fane, forlenet os af Hans Majestæt kong Frederik IX. og forsynet med årstallet 1959.

Her i gildehuset føler vi os hjemme. De kære gamle ting bliver levende for os, og fra væggene taler de gamle portrætter til os. Disse brave mænd, St. Knudsbrødre af de bedste, spørger jer: „Har I alle i det forløbne år gjort jer broderpligt? Har I opført jer således, at I er jeres hedengangne brødre værdige? Har I forstået at bevare den hellige arv, der blev jer betroet?“ – Disse spørgsmål må hver eneste

bror besvare samvittighedsfuldt og med ansvarsbevidst grundighed. Tænk altid på, at det at være St. Knudsbroder ikke kun består i at nyde, men i lige så høj grad i at yde, altid at være parat til efter evne at bringe et offer for gildet og for brødrene. At være St. Knudsbroder betyder også at være menneske, menneske i ordets naturlige, ideelle og sande betydning. En St. Knudbroder føler en naturlig trang til kun at gøre det gode, hjælpe den svage og i det hele taget at være et forbillede for alle mennesker, ikke kun for sine brødre!

En St. Knudsbroder må altid være og er altid klar over, at han, når gildet kalder, ikke bør være i tvivl om, at han hører hjemme i broderkredsen, særlig ved adelgilderne og de festlige foranstaltninger. At være St. Knudsbroder må for enhver af os være en dybtgående og tungtvejende overbevisning, som forpligter!

Disse ord om de helt selvfølgelige broderpligter skal efterleves, om man med rette vil kunne kalde sig St. Knudsbroder og bære vor skytshelgen Knud Lavards navn, thi ordene var hans!

Det er ham til ære, at vi helligholder den 7. januar, dette menneske til ære, der kom til at betyde så uendelig meget for vort land og for vort folk, frem for alt for det højeste gode, han med broderskabstanken lagde og plejede i gildet i Slesvig, det såkaldte „edsgelag“, hvis oldermænd han var.

Knud Lavard, stadig vort beundrede forbillede, blev skændig snigmyrdet den 7. januar 1131 i Haraldsted Skov. Inden sin død havde han formået at tænde en fakkell i en mørk og grusom tid efter at have sikret landets grænser og skabt agtelse og respekt for loven. Han var ubønhørlig overfor ugerningsmanden, var han af end nok så høj en byrd, men han beskyttede og hjalp den svage.

Uplettet som hans rygte var blandt almuens, begyndte man snart efter hans død at betragte ham som helgen, og på kongens og folkets bøn kanoniserede paven ham som helgen i november 1169, og efter skrinlæggelsen den 25. juni 1170 havde Danmark fået en ny helgen og de mange almuegilder en skytshelgen, der selv var banebrydende for broderskabstanken. Med ægte stolthed har vi lov til at betragte det som et tegn på St. Knudsbroderkredsens styrke, at vi i dag, i 800-året

for Knud Lavards helliggørelse, kan samles i eget gildehus i dette det ældste St. Knudsgilde, som vi har den ære at repræsentere.

Vi vil også i dag mindes de brødre og velyndere, der bidrog til udsmykningen af broderskabets bygning, såsom Frederik V., der skænkede gildet den første fane med indskriften „ANNO 1759“, og Frederik VII., der som æresbroder kom i gildesalen og følte sig særlig vel blandt sine Knudsbrødre, og som gav os den anden fane med årstallet „ANNO 1859“ og det værdifulde sølvkrus, der til daglig har sin plads på museet. Derefter tænker vi i ærbødighed og med taknemlighed på Danmarks regerende konge, Hans Majestæt Frederik IX., der forlenede os den nye og tredje fane med årstallet 1959 på den grønne bund.

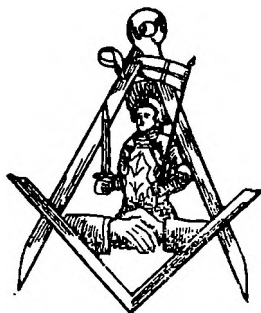
Vi mindes også med særlig respekt de brødre, der reddede gildet i tider, hvor det var kommet i yderste nød. Vi mindes i første række Frederik VII.'s dus-broder, vor kendte oldermænd Johan Kruse, som i 1840, da gildet var på nippet til at glide over på fremmede, fjendtlige hænder, med rastløs energi og held sørgede for nye kræfter til gildets opretholdelse og kronede sit værk med at bygge St. Knudsborg i 1843.

De trange tider omkring 1840, efter 1864 og efter 1900 havde utvivlsomt ført til gildets undergang, hvis der ikke havde været brødre som æresoldermand Johann Kruse, oldermænd Gustav Johannsen, broder Jens Jessen og æresoldermand Chr. Ravn.

Æret være deres minde.

Ole Olsen.

St. Knuds Gilde i Flensborg

Som folkesjælen afspejler sig i den romanske og gotiske stilart, således er også de gamle gilders opståen et udtryk for en menneskelig tendens i tiden, nemlig trangen, der fik borgerne til at slutte sig sammen i livsnødvendige værn mod de farer, der truede fra alle sider i form af voldelige overfald, magthavernes skiftende forholdsordrer og tidens rå moralbegreber. Som en borgerlig parallel til bøndernes stærke slægtssamfund fik værnegilderne også snart umådelig betydning for den almindelige udvikling.

Efterhånden som øvrigheden støttet til gode love overtog ansvaret for befolkningens sikkerhed, mistede værnegilderne deres betydning, og mange forsvandt sporløst.

De ældste gilder, der kendes i Danmarkshistorien, er St. Knudsgilderne. Tidligt nævntes et sådant gilde i næsten alle betydelige byer i kongeriget, og stadig dukker nye minder frem om St. Knudsgilder, således f. eks. det for et par år siden fremdragne St. Knuds Gilde-segl fra 1326 i Stege. Men indenfor Danmarks nuværende grænser er der ejendommeligt nok ikke et eneste St. Knuds Gilde tilbage. Derimod fører i de gamle danske områder mod syd og øst flere af disse gamle gilder en livskraftig tilværelse den dag i dag. Forklaringen må da være den, at de her aldrig har mistet deres betydning.

Ældst af alle St. Knudsgilder i dag er Flensborg-gildet, og det er det eneste, hvor det stadig er broderskabstanken til gensidig støtte i den gamle Knud Lavard-ånd, der leves efter.

På Flensborg Museum opbevares en pergamentcodex, smukt udstyret, fra det 15. århundrede. Den indeholder en afskrift af skråen fra St.

Knuds Gilde i Flensborg. Den skrå, som dette dokument må være en afskrift af, viser i sit indhold at gå tilbage til tiden kort før 1100. Dette bliver ganske tydeligt, når man sammenligner med Odense-skråens mildere straffe, en klar kirkelig påvirkning. Flensborg-skråen ligger betydeligt nærmere Vitherlagsretten fra Knud den Stores Thingmannalid.

I den første gildetid har de i skråen nedfældede love kun været uskrevne vedtægter og skikke, der hvert år ved de særlige gildeforsamlinger mundtligt lagdes brødrene og søstrene på sinde, de såkaldte „leges orales“.

Skråens ord taler om en vilje hos borgerne til at leve under rolige og velordnede forhold, vold og usædelighed var strengt forbudt og straffene hårde. Adskillige dokumenter røber gildernes magt, idet konger, øvrighed og kirke kappedes om at indynde sig gennem beskærmelsesbreve. St. Knuds Gilde i Flensborg har endnu ordene fra Knud VI.'s beskærmelsesbrev i brug, idet oldermanden hvert år den 25. juni indleder det store adelgilde med at nedbede Guds velsignelse over brødrene med bønner, som findes i dette brev:

„Den almægtige Gud signe og styrke Sancte Knuds Gilde i Flensborg og alle dem, som det styrker og opretholder til Guds hæder og Sancte Knuds, og til alle deres helligelse og salighed, der nu til ere og til skulle komme. Og de brødre, der er undervejs, ville Gud bevare indenlands og udenlands for al skade, og hvad dem ellers måtte true.“

Gildet i Flensborg nød virkelig stor anseelse. Da byen fik sin stadsret i 1284 var det ifølge § 127 oldermanden i St. Knuds Gilde, der sammen med de ældste rådsherrer skulle ansætte eller kunne afskedige bymændene. Det har nok været sådan, at bystyret og St. Knuds Gildets ledende mænd var identiske.

Sin indflydelse på byens historie og sin anseelse og magt har gildet tilsyneladende bevaret til begyndelsen af det 16. århundrede. Af en optegnelse fra 1508 kan man læse, at brødrene havde mistet deres ejendomme, også gildehuset, idet man fik tilladelse til at samles på rådhuset, hvis køkken blev forpagtet i 1466. Der var sket det, at St. Knuds Gildet og øvrigheden nu var så sammenblandet personelt og økonomisk, at der en årrække blev tavshed om gildet, men at det ikke var forsvundet viser et gælds-brev fra 1488, hvor byen blev gildet en sum penge skyldig. På grund af denne gæld opstod der et langvarigt

modsatningsforhold til øvrigheden, der måske endda officielt har ophævet det gamle gilde for på den måde at slippe af med en besværlig gæld. I 1575 fremgår det nemlig af en optegnelse, at 24 deputerede indgav et andragende hos magistraten om at genoprette gildet. De fik afslag, men stædigheden hos gildebrødrene resulterede alligevel i en tilladelse, dog skulle gildet antage et nyt navn: „Det gamle Pintsegilde“, og endnu et forbehold havde bystyret, man skulle nøje overveje, hvem der fik lov til at indtræde som gildebroder. Dette skete den 14. april 1578. Den sidste klausul i tilladelsen betød, at man fjernede sig langt fra den gamle gildeånd, det nye navn derimod var vel kun et udslag af reformationens fanatisme i de første årtier efter den kirkelige omvæltning. Kravet om en sortering ved nyoptagelserne må ses som en tendens i tiden til at oprette gilder inden for de forskellige klasser, som f. eks. købmands- og forskellige håndværkerlaug, en udvikling, der havde taget sin begyndelse omkring år 1400.

I 1582 forsøgte man så efter nogle besværlige processer at få rigtig gang i gildelivet igen, idet man indførte „fugleskydning“. Men så kom pesten til byen, og den rasede med uhyggelig styrke i nogle år. I 1586 vedtog magistraten at holde pintsedag efter gammel nedarvet skik, og det blev nok den første fest efter genopvækkelsen, man kunne holde med glæde. I de følgende år festede brødrene, der var byens rigeste borgere, åbenbart for voldsomt, for i 1592 fandt magistraten det fornødent at indskærpe større nøjsomhed ved gildebordet og mindre tam-tam ved ud- og indmarcherne – „som det passer sig for St. Knudsgilde“.

Med reformationen forsvandt sjælemesserne for de afdøde, men det at komme pænt i jorden har stadig været et stort ønske hos mange borgere. En del brødre fra St. Johannes kirkesogn har nok syntes, at gildet gjorde for lidt ud af begravelserne. Sandsynligheden taler for, at man derfor oprettede et begravelsesgilde, der fik navnet St. Johannesgildet, og hvis love blev bekræftet af byens borgmestre og råd den 21. juni 1602. Det at bære og følge de døde til jorden affærdigedes i lovens tre første paragraffer, men der skulle 15 paragraffer til for at sige, hvorledes medlemmerne skulle optræde ved gildets selskabelige sammenkomster.

1627 og -28 husede „de kejserlige“ i byen, og det blev skrækkelige år for Flensborg. I 1630 hedder det, at „på uhørt måde vare byens

Gildets tre faner

kirker, skoler, offentlige bygninger, kompagni- og private huse ruinerede og ødelagte". Flensborgs gilder har ligget stille disse år, først i 1652 var man i stand til at genoplive St. Knuds Gildet, der fik sin nye gildeskrå konfirmeret 3. august 1652. Det var nu blevet et rent skyttegilde. Og kongen understøttede gerne denne form, idet han derigennem ville oprette en slags landeværn. Ca. 20 kongetro brødre ønskede at gå ind for denne tanke med større ildhu, end det var muligt i det af magistraten styrede Knudsgilde, og dannede ved siden af et St. Johannes Skyttelav, hvis protokol giver nogle sparsomme oplysninger om, hvad der rørte sig i dette gilde fra 1640–1789. Flere ting tyder på et nært slægtskab med St. Knuds Gilde, der i 1654 antog navnet „papegøjegildet“. Under magistratens ledelse fortsatte man

i en årrække med imponerende fester og marcher gennem byen, forrest gik rådsherrerne i fuldt ornat fulgt af de rigeste kjøbmænd og kræmmere. Men festerne udartede, så man var nødt til at indføre mulkter for en række forsyndelser som f. eks. at bande, kysse i dansen, svinge damen for stærkt, drikke sig fuld, deltage i kort- og terningspil og „tabactrinken“, d. v. s. rygning. Den stærke forbindelse med magistraten skabte dog snart en masse uoverensstemmelser, og tilskuddene til gildet blev gradvis mindre. For at klare sig i konkurrencen med det efterhånden stærkere St. Nikolaj Gilde skete der en genforening med St. Johannes Gildet, sandsynligvis i 1743. Trods modstanden fra magistratens side trivedes de nationalbevidste brødre i dette forstærkede gilde, der i et århundrede eksisterede under navnet St. Johannes Gilde. Man øvede sig flittigt i skydning for at være parat til forsvar for konge og fædreland, og traditionerne var gode. I 1759 fik gildet sin egen fane af Frederik V., og de kongelige privilegier fornyedes efter ansøgning ved hvert tronskifte. Da Kristian VII. døde, lod konfirmationen af privilegierne dog vente på sig, uvist

J. H. J. Kruse
5. 11. 1805 – 21. 8. 1859

af hvilken grund, først ni år efter i 1817 kom den, hvilket betød, at gildet havde lidt stor skade i borgernes omdømme, man kaldte det „Knippelkoret“, og i 1837 var der kun syv brødre tilbage. Borgergarden, den såkaldte „Christiansgarde“, der ikke havde kongelige privilegier, håbede nu ved at lade sig optage i gildet at få privilegierne fra loyale over på „gesinnungstüchtige“ hænder. I sidste øjeblik blev oldermænden Thomas Juhl klar over planen og sagde nej. Det lykkedes oldermænden ved henvendelse til smedelaugets at tilføre gildet en række nye og danske brødre. Blandt disse var hjulmageren Johan Henrik Jess Kruse og kobbersmeden Joh. Fr. Beyer, Kruses gode ven.

I 1840 blev Kruse oldermand og Beyer viceoldermand, og dermed begyndte en ny opgangstid for gildet. Kruse, der var født i Eckernförde, var tysktalende, men følte sig som dansk og var urokelig i sin loyalitet over for den danske konge og regering. Kruse fik rensset gildet for brødre, der ikke var absolut danske. Det lykkedes for ham at tiltuske sig et grundstykke bag Mølle-dammen ved „det hellige vand“, og her begyndte han at opføre et nyt gildehus. Ved indvielsen i 1844 holdt han en national-poetisk tale, hvori han fastslog gildets identitet og genindførte det gamle Knuds-navn. I talen hedder det:

„Die Bahn, wo heut' wir weilen, war Knuds Werk.“

Under Kruse blev gildet atter en faktor i byens liv, og gildets historie i disse år afspejler tydeligt den voksende spænding mellem dansk og tysk. En enkelt episode, der viser Kruses og brødrenes holdning, skal nævnes. I 1846 paraderede man på byens hovedgade for kongen, Christian VIII, med geværer og skærf, som de kongelige privilegier gav ret til. Kongen siger selv i et privatbrev, at „modtagelsen var jublende og hjertelig, hvilket ret gjorde mig godt – stemningen blandt folket i det Slesvigske er overalt således“. Men kongen blev vidne til en demonstration ved St. Knudsbrødrenes parade, og det resulterede i, at han ikke var gildet særlig bevågen. Da Kruse nemlig fik øje på prinsen af Nør i kongens følge, kommanderede han: „Gevær ved fod!“, og de fleste af Knudsbrødrene vendte prinsen ryggen. „De have nok ikke sovet godt i nat, mine herrer,“ sagde prinsen stødt og spydigt. Kruse svarede ham højt og dristigt: „Å, vi står her bare for kongens skyld.“ I et åbent brev havde kongen netop lovet hertugdømmet Slesvig at bevare dets uafhængighed. Kruse kom til at betale for sin dristighed, idet han under oprøret efter slaget ved Slesvig blev fængslet og ført til Rendsborg, hvorfra det dog lykkedes ham at flygte. Senere deltog han med hæder i kampene på dansk side og belønnedes med ridderkorset. I 1850 nedlagde Kruse sit hverv som oldermand, fordi han var blevet udnævnt til værkfører ved straffeanstalten i Flensborg, ingen skulle kunne sige, at brødrene stod under en „tugtemester“. Brødrene udnævnte imidlertid med det samme Kruse til deres æresoldermand, og det var fortsat ham, der førte ordet i gildehuset. I 1857 fejrede Frederik VII. sin fødselsdag den 6. oktober på Lyksborg Slot og fik ved den lejlighed overrakt et dokument, der gjorde ham til æresbroder i St. Knuds Gilde. Den 21. oktober indbød

kongen Knudsbrødrene til taffel i gildehuset og overrakte gildet en smuk gammel sølvkande. Samme dag deltog kongen også i skydningen og ramte pletten. Med rette sagde Kruse: „Ingen konge i hele verden kunne gjøre det bedre!“ Frederik VII. lod sølvkruset fylde med mjød og drak brødrene til og lod det derefter gå rundt. Stemningen var uovertræffelig, kongen var gemytlig og naturlig blandt disse jævne folk, siger geheimeråd Trap, der ledsagede kongen på hans rejser. En af brødrene bemærkede begejstret: „Nej, sådan en konge gives der ikke mage til i hele verden! Vel er jeg en fattig mand, men ikke for 100 Rdl. ville jeg have undværet denne dag!“

Frederik VII. 6. 10. 1808 – 15. 11. 1863

I 1859 overrakte byens overpræsident St. Knuds Gilde en ny fane på kongens vegne. Det var sidste gang Kruse optrådte på gildets vegne, to måneder senere døde han af en blodforgiftning.

I årene efter Kruses dage truedes gildet flere gange af politiske besværligheder og økonomisk ruin, men hver gang, det har set sortest ud, har kendte danske forkæmpere reddet gildet ud af kriserne.

„Flensborgs ukronede konge“, som borgerne med rette kaldte læreren, redaktøren, rigsdagsmanden Gustav Johannsen, blev en af de

navnkundigste oldermænd, der således kom til at genskabe gildets dalende anseelse. Han forstod ikke bare at holde gildet på højden og genskabe respekten udadtil, han formåede under de ændrede politiske og statslige forhold at skabe samkvem med de andre gilder i byen og var hovedmanden ved stiftelsen af korporationsskydningerne. Gustav Johannsen førte imidlertid en for gildet meget kostbar proces om tilhørsforholdet af grunden ved St. Knudsborg. Den gæld, der herved kom til at påhvile gildebrødrene, havde nær gjort det af med gildets eksistens i årene efter Gustav Johannsens død i 1901.

Gildets sølvskat
foto: 25. 6. 1962

Gildets næste oldermænd, stenhuggermester Thomas Jensen, indledede i sin fortvivlelse forhandlinger med Nationalmuseet i København om salg af gildets historiske sølvskat, men så trådte redaktør Jens Jessen til. Han overtalte 50 af Borgerforeningens medlemmer til at træde ind i gildet som betalende, overordentlige brødre. Dette sikrede afgjort gildets fortsatte beståen, da det stod lige over for en opløsning, men det økonomiske pres hvilede stadig tungt på de ti ordinære brødre, og man må beundre disse brave håndværkeres stædighed i kampen for at bevare deres kære gamle gilde. Det lykkedes dem ved direkte henvendelse at få den kernedanske advokat Christian Ravn som St. Knudsbroder og få år senere som oldermænd. Christian

Ravn satte sig to mål for sin tjeneste som gildets oldermænd, for det første at få gildet gjort gældfrit og for det andet at skaffe den gamle St. Knuds Gilde-Skrå tilbage til Flensborg. Han mere end opfyldte disse drømme, han gav gildet en ny skrå i 1921, en skrå, der gengav gildet den gamle St. Knuds-ånd så tæt op ad den oprindelige som vel muligt. I årene fra 1914–20 stod Chr. Ravn desuden som gildets majestæt på kongetavlen. Mange år senere gav brødrene efter for oldermændens gentagne bøn om at blive afløst af yngre kræfter, men i taknemmelighed udnævnte man ham til æresoldermænd, og lige til sin død i 1964 fulgte Ravn med i gildets udvikling. På små billetter skrev han sine reprimander til stolbrødrene, hvis noget havde mishaget ham, ofte dog også sine interessante historiske detaljer. Gennem sit mangeårige faste greb har Chr. Ravn tvunget brødrene til at indleve sig fuldkomment i hans grundtanke med den nye skrå, og den nye generation har med stolthed taget mod denne historiske arv fra fædrene.

Selv om en kontinuerlighed i gildets beståen ikke kan bevises, er den danske borgers stadige vendten tilbage til det gamle gilde en kendsgerning.

Demonstrativt fastholder St. Knuds Gilde sit danske ansigt, selvom man plejer venskabelig omgang med byens tyske skyttegilder, der respekterer os som en uundværlig del af det gamle Flensborg. Selv om mistroen til den tyske medborger helt er forsvundet eller vil forsvinde, fastholder St. Knudsbrødrene til evig tid Kruses ord, da han modtog fanen fra Frederik VII., at enhver gildebroder, der stiller sig under den, sværger ved den alvidende Gud den hellige ed: stedse at vær i forreste række af danske mænd til forsvar for vor moder Danmark.

Ceremoniel for St. Knudsgildet i Flensborg

1. Alm. regler

Svarende til broderskabstankens grundsætninger skal brødrene tragte efter at iagttage de omgangsformer, som er gængse blandt brødre — ikke alene i gildehuset, men også uden for det. I særdeleshed bør de udenfor, og skal de indenfor huset i omgang med hinanden anvende det broderlige „du“.

Hvad tiltalen i det hele angår, så bliver kongen tiltalt med „Majestæt“ og oldermændene med „Oldermand“. Stolbrødrene bliver tiltalt med broder og vedkommendes stolebæde f. eks. „Broder Kansler“, „Broder Kasserer“, „Broder Oversekretær“ osv. Brødrene bliver tiltalt med broder og familiennavnnet, altså f. eks. „Broder Hansen“.

Når majestæten kommer, ophænges „papegøjen“ straks som tegn på hans tilstedeværelse.

Ved ankomst i gildehuset hilser broderen først på majestæten, såfremt denne er til stede, derefter i følgende rækkefølge på æresbrødre, oldermænd, stolbrødre og brødre.

Indfører en broder en gæst i gildehuset, skal gæsten præsenteres for majestæten, æresbrødre, oldermænd og stolbrødre.

Det er enhver broders pligt at bestræbe sig på, at gæsten skal befinde sig vel i broderkredsen.

De af stolbrødrene i embedsmedfør bestemte anordninger skal efterleves.

Iøvrigt har brødrene i gildehuset at beflicte sig på en sømmelig såvel som broderlig optræden. Mulige forsyndelser i så henseende har skafferne at påtale med bøder.

2. Skydning

De til enhver tid gældende regler vedrørende skydning skal nøje overholdes. Ved skydning på æresskiven skal enhver broder bære hovedbeklædning, ved kongeskydningen den høje hat.

Overrækkelsen af præmierne på æresskiven sker ved oldermænden med ordene: „Brug den med helsen, og slid den med sundhed“. Ved modtagelsen af gevinsten bør broderen lægge en passende gave i „bøssen“ (en kopi af St. Knudsborg).

Oldermænden udbringer et leve for den kongelige familie, d. v. s. nr. 1, 2 og 3 på æresskiven. Iøvrigt står det oldermænden frit for også at hædre andre præmietagere med et leve.

3. Alm. Måltider

Oldermænden byder til bords ved at lade skafferen slå 1., 2. og 3. slag på gongongen. Efter 2. slag kan man tage plads, såfremt majestæten har sat sig. Den almindelige samtale brødrene imellem tager først frit løb, når oldermænden hørligt eller synligt begynder en samtale med majestæten til venstre eller ældste tilstedeværende æresbroder til højre. Under måltidet udbringes syv officielle skåler i snaps, idet glasset hver gang tømmes. Det er broderen selv, der bestemmer, hvor meget han vil have i sit glas. Det er ikke tilladt at skænke snaps i andres glas.

Første skål udbringes af oldermænden (evt. stedfortræder) for majestæten. De følgende fire skåler udbringes på oldermændens opfordring af stolbrødrene i den i skræen angivne rangforordning. 2. skål drikkes på „æresbrødrene“ og modtages af den ældste tilstedeværende æresbroder eller broder med ordene: „På æresbrødrenes vegne (så møj manne) — tak“. 3. skål drikkes på „Vort kære gamle gilde“, oldermænden takker på gildets vegne, 4. skål på broderskabet og 5. skål på skydesporten, idet følgende tekst afsynges:

„Og skydebrødre er vi,
har altid frejdt mod,
og tørstig er vi altid,
det ligger i vort blod.

Godt skud — godt skud — godt skud“.

Oldermænden bekendtgør nu, at 6. og 7. skål er frivillige, og kan frit bestemme, hvem der skal udbringe dem. 6. skål drikkes på gemytlig-

heden under afsyngelse af en passende sang. 7. skål tømmes på mådeholdet. Efter 5. skål står det oldermændene frit at udbringe eller lade udbringe andre skåler, f. eks. i anledning af fødselsdage, jubilæer eller lignende.

Under måltidet har majestæten og oldermændene ret til at hilse på enkelte brødre, der da stående i ærbødighed for majestæten eller oldermændene tømmer deres ølglas, hvorefter oldermændene priser de respektfulde brødre med ordene: „Brave stolbroder, brave broder – brave gæst“. Og majestæten vil da i al sin nåde erstatte det tømte glas med et fyldt glas „kongeøl“.

Først når majestæten ønsker at ryge eller giver tilladelsen, må brødrene tænde deres tobak. Tilladelsen eller ønsket kundgøres af oldermændene, der beder skafferen hente piber og en fidibus. Ingen må under måltidet drikke kongen eller oldermændene til.

4. Gilder

Gilderne, der i almindelighed finder sted i tilslutning til et måltid, åbnes af oldermændene med tre hammerslag, hvorefter kun den må tale, hvem oldermændene har tildelt ordet.

5. Det ordentlige adelgilde

Ved det ordentlige adelgilde, hvor påklædningen er kjole og hvidt med kæder og medailler, står der overfor kongen og oldermændene en couvert med en florumvunden brændende kærte for hver i løbet af året afdød broder. Oldermændene fremsætter efter 1. ret nytårsbudskabet og taler til hver enkelt af de afdøde brødre og slutter sin tale med at sende velkomsten omkring fra broderhånd til broderhånd. Enhver broder giver velkomsten videre med ordene: „Mindes dine hedengangne brødre“, og medens den anden broder drikker, svinger den første velkomstens fane. Efter næste ret taler kansleren for gildet, og efter næste ret igen holder kaptajnen en tale for kongen. Det står denne frit at svare og udbringe et leve for skydesporten. Det står desuden oldermændene frit for at udpege endnu en broder til at holde en tale ved desserten eller i begrænset omfang at give ordet frit.

6. Det store adelgilde

Det store adelgilde, hvor påklædningen er kjole og hvidt, hvide handsker og høj hat med kæder og medailler, begynder med, at brødrene indfinder sig så betids i gildehuset, at de under kaptajnens

kommnado kan være trådt an foran gildehuset til kongens modtagelse kl. 8.30 morgen. Majestæten kommer på det nævnte tidspunkt ledsaget af oldermænd og kansleren. Ved paraden er opstillingen således, at kaptajnen står på højre fløj. Derefter følger fanebæreren med to fanejunkere, æresbrødre, stolbrødre og brødre. Ved kongens ankomst udbringer kaptajnen et leve for majestæten, hvorefter kongen efter at have hilst „god morgen brødre“ skrider fronten af med oldermænd ved sin højre side og kansleren bag sig. Kongen indtager derefter pladsen mellem fanen og æresbrødrene, hvorpå broder Skaffer fremviser markørskiven med ordene: „Der sidder pletten“. Kaptajnen kommanderer derpå: „Højre om“, og til fanemarchen marcherer brødrene ind i gildehuset.

I gildehuset griber oldermænd efter en passende pause sølvhammeren og kalder brødrene sammen ved at banke tre gange på gildets aflåsede skrin. Brødrene stiller sig i kreds om ham og skrinet, de endnu ikke indførte brødre opholder sig uden for salen. Oldermænd hilser brødrene med indledningsordene i Knud VI.s beskærmelsesbrev: „Alle St. Knudsgildebrødre helse og sand fred“. Derpå åbner oldermænd skrinet, banker tre gange på lågets inderside, erklærer årets store adelgilde for åbnet og indleder gildet med at nedbede bønnen over St. Knudsgildet og St. Knudsbrødrene, som den findes i indledningen til gildets gamle skrå.

Er der nye brødre at optage i broderkredsen, træder skafferens frem foran oldermænd og siger: „Oldermænd, der står nogle mænd ude og beder om at komme ind“. Oldermænd spørger så henvendt til alle brødre, idet han nævner de nye brødres navne, om nogen af dem nærer betæneligheder ved at optage dem i brødrenes kreds. Hvis ingen gør indsigelse, beder oldermænd skafferens føre de nye brødre ind i kreds. Derpå forelæses skråens § 7, og enhver især spørges, om han vil afgive løftet og bekræfte det ved at give ham hånden, hvorefter han erklærer de nye brødre for rigtige brødre af St. Knudsgildet, tager velkomsten af skafferens hånd og drikker de nye brødre til. Velkomsten går derpå fra hånd til hånd blandt de nye brødre.

Derefter spørger oldermænd brødrene, om nogen agter at stifte medailler og præmier til dagens skydning.

Efter en lille pause indtager brødrene deres pladser ved bordet, og oldermænd åbner nu det store adelgildes egentlige forhandling, idet

han beder om at få det sikre tal på de fremmødte slået fast. Derpå opfordrer han til at stifte så mange flasker vin, så det bliver een til hver tre brødre. Oldermændene har ret til at stifte den første flaske og majestæten den sidste, hvorefter der bliver begyndt med den næstsidste. Skulle det nødvendige antal flasker ikke blive stiftet, falder alle allerede stiftede bort, og kun oldermændenes bliver stående, som det tilkommer oldermændene og majestæten at tømme.

Derpå fortsætter oldermændene forhandlingen med en beretning om gildets anliggender og lader derefter dagsordenen forhandle.

I tilslutning hertil aflægger de nye brødre overfor broder kansler broderskabseden ved Jes Kruses æressabel og får overrakt deres optagelsesbrev samt brodernål. Derefter bliver der indtaget en frokost, som majestæten har ret til at give. Ved kongefrokosten sidder brødrene til bords med høj hat på.

Kl. 10.30 skydes den første runde på æresskiven og i tilslutning dertil på skæmteskiven, hvorefter der kan skydes konkurrenceskydning.

Kl. 12.30 indtages festmåltidet. Forløbet og talerne er de samme som ved det ordentlige adelgilde, idet oldermændene dog kan fremhæve eller fortælle om gode brødre i gildets historie.

Kl. 14.00 begyndes med 2. og 3. runde på skydebanen.

Kl. 15.30 er gildehuset åbent for damerne og børnene til kaffebord.

For børnene arrangeres der underholdning.

Ved middagen om aftenen, hvor påklædningen er tvangfri, taler oldermændene særlig for de repræsenterede gilder og damerne.

Præmieuddelingen begynder derefter med, at oldermændene gør det vitterlig, at den gamle konge er afsat og ender med at fratage ham kongeskiltet med ordene: „Sic transit gloria mundi“. Derpå udråbes den nye konge og ikklædes kongeskiltet, hvorpå kronprinsen modtager den til ham bestemte skydekæde, hvorefter de øvrige præmier på æresskiven uddeles. Så følger præmierne på skæmteskiven, evt. ud-marchskiven og for det bedste sammenlagte resultat på æresskiven og endelig for konkurrenceskydningen. Eventuelt om morgenen stiftede præmier eller medailler uddeles efter stifterens ønske.

Det efterfølgende bal ledes af kansleren, der svinger gemytlighedens træhammer.

7. Begravelse

Enhver broder skal så vidt muligt følges til sit sidste hvilested syd for grænsen med gildets fane båret af kjoleklædte brødre med høj hat og hvide handsker. I kirken eller kapellet holder oldermænden eller dennes repræsentant en tale foran kisten til den afdøde, den slutter med ordene: „Farvel og tak for dette liv, kære broder, hvil i fred, vi vil ikke glemme dig“.

Ved brødres begravelse plejer salmen: „Herrens venner ingen sinde . . .“ at blive benyttet.

8. St. Knuds fødselsdag den 12. marts

I forbindelse med det ordentlige gilde den 12. marts afholdes en festlig sammenkomst med damer. Denne fest, der i ridderlighedens rette ånd bør være særlig attråværdig for Knuds-søstrene, tilrettelægges af fornøjelsesudvalget fra gang til gang, idet det fastlægger menuen og underholdningen, herunder musikken til det efterfølgende Knudsbal. Påklædningen bør mindst være mørkt tøj.

Ved bordet holdes følgende officielle taler:

1. Oldermænden

(Eksempler på gildets betydning for vor landsdel og for den enkelte).

2. Kansleren

(Tale for damerne).

Derefter kan oldermænden tildele andre brødre ordet til korte skåltaler. På denne festaften bæres kæder og kongemedaljer.

9. Frederik VII.s fødselsdag den 6. oktober

Det ordentlige gilde bør holdes i tilslutning til skydningen, så sammenkomsten med damerne om aftenen ikke skal afbrydes. Også denne festaften tilrettelægges af fornøjelsesudvalget fra gang til gang. Ved bordet holder en af oldermænden udpeget broder en festtale for det danske kongehus. Andre taler kan af fornøjelsesudvalget pålægges brødre. Disse taler vil da være broderpligt.

Påklædning: mørkt tøj med medaljer.

Erindringer om Skydningen i „Gamle Dage“

Kongeskydning
fra v. Chr. Lassen, H. Clausen,
J. Wrang og J. Dethlefsen
foto: 25. 6. 1962

Kongeskydningen:

Kongeskydningen, oprindelig „papegøje“ — eller „fugleskydningen,“ har uden at skifte karakter i tidens løb undergået en del forandringer med hensyn til de til skydningen anvendte bøsser og målet, der blev skudt på.

Den gamle fugleskydningsbøsse er blevet afløst af mere moderne skivebøsser og „papegøjen“ eller „fuglen“ udskiftet med skiver (først træskiver, senere papskiver). Fuglens hoved, hale, vinger, kløer og brystskjold er på skiven blevet til fem ringe i en indbyrdes lige stor afstand fra midten.

Den første skive, der afløste fuglen, var ca. 1 meter i diameter og bøs- sen meget tung og uhåndterlig med primitiv sigteindretning og til-

svarende ringe skudsikkerhed. En af de 1 meter store træskiver og måske den eneste, der har været i brug, stod endnu før anden verdenskrig på gildehusets loft.

Først da de mere moderne skivebøsser, Eydt-gevæerne, kom frem, blev skydningen ved disse geværers bedre sigteindretning og større skudsikkerhed mere præcis. Derfor kunne den store skive udskiftes med de mindre træskiver, der nu hænger i gildehusets skydepavillon. Også på disse skiver er opdelingen i fem ringe bibeholdt og skivens midte yderligere markeret ved hovedet af et lille søm.

Med det lille sømhovede „fødtes“ ordet „Nagelschuß“ (pletskud). Det er i denne forbindelse, at markøren (gamle Schaumann) ved kongeparadens afslutning om morgenen gik langs broderrækken og, idet han med sit skivesymbol pegede på sømhovedet i træskiven, til hver broder sagde: „Doar sitt de Nogel“. Så vidste hver broder, hvor han havde at sigte.

Æresskiven (festskiven):

Der blev skudt på tre skiver (og evtl. reserveskiver for pletsquddene). Skydningen på den første skive påbegyndtes ret snart efter, at kongens frokostbord var hævet. Herved lagde kongen for med det første skud (i hans fravær kronprinsen). Derefter stod æresbrødrene for tur, så oldermændene, stolbrødrene og derefter de øvrige brødre.

Umiddelbart efter det første skud på æresskiven afgav kongen, æresbrødrene, oldermændene, stolbrødrene og de øvrige brødre i samme rækkefølge hver et skud på en „skæmteskive“ til højre for æresskivestanden.

Om eftermiddagen var der sat nye skiver op til 2. og 3. skud på æresskiven. Denne skydning afvikledes på samme måde som formiddagens første gennemgang (første Runde), idet der af hver broder blev skudt et skud på stand 1 og et skud på stand 2, altså på to forskellige skiver.

Såvel på den gamle 1 meter store skive som på de senere mindre træskiver blev skuddene markeret med en træpløk, der af markøren blev slået i skudhullet. Denne træpløk var forsynet med et nummer, der svarede til det nummer, der for det pågældende skud blev indført i skydeprotokollen ud for broderens navn.

Herved opnåedes en aldeles sikker kontrol med hvert enkelt skud, uden at markøren eller brødrene kunne få indflydelse på den senere udregning af resultaterne.

Når skydningen var afsluttet med skydemesterens: „Slut for skydningen på æresskiven“, blev dagens resultat af skydeudvalget opgjort efter træpløkkenes placering på skiverne, idet træpløkkenes numre blev sammenholdt med numrene i skydeprotokollen. Denne udregningsmåde gav klart til kende, hvem af brødrene der med dagens bedste skud havde opnået kongeværdigheden, hvem der var blevet kronprins eller prins, og i hvilken rækkefølge de øvrige brødre var at placere på præmielisten.

Indtil kongeproklamationen og præmieuddelingen om aftenen forblev resultatet ukendt. Kun skydeudvalget kendte det, men var tavst. Det eneste, brødrene havde at holde sig til, var de oplysninger, som markøren i dagens løb havde givet ved at tilkendegive, om skuddet var faldet inden for den inderste ring (5 x rundt), på den inderste ring ($4\frac{1}{2}$ x rundt), indenfor 5. og 4. ring (4 x rundt) eller på 4. ring ($3\frac{1}{2}$ x rundt) osv. Kun et pletskud, hvor kuglen havde slået sømmet ud af skiven, gav et mere sikkert holdepunkt for, hvor vidt kongeskuddet var faldet. Denne bedømmelse holdt imidlertid kun stik, når der ikke var faldet flere pletskud i dagens løb. I sådanne tilfælde kunne den endelige udregning meget vel vise, at pletskuddene, til trods for at sømmet var slået ud af skiven, afveg fra hinanden med en forskel på en millimeter eller mindre. Ved disse lejligheder var kongeproklamationen om aftenen selvsagt særlig spændende.

Et pletskud var i sig selv en spændende begivenhed. I sådanne tilfælde varede det gerne lidt længere, før skiven igen kom op, og så begyndte brødrene at gisne: „ . . . de Mütz, . . . de Mütz?“

Sagen var nemlig, at markøren som tegn på, at han skulle have en ny skive, hængte sin kasket over den sømløse plet på den gamle skive. Det gjorde han ovenikøbet gerne, fordi han ville få en ny kasket af den broder, hvis kugle var rendt med sømmet i den gamle skive.

Skæmteskiven:

Også denne skive var en træskive, der i sit ydre lignede æresskiven. På skæmteskiven havde imidlertid en broder fra skydeudvalget flyttet pletten op eller ned eller til en af siderne, og markøren havde endvidere slået skiven op efter sit forgodtbefindende. Hvad broderen fra

skydeudvalget anså for at være „op“, vendte markøren måske „ned“ eller til en af siderne. På den måde vidste ingen broder og end ikke engang broderen fra skydeudvalget, hvor han skulde finde den „forskudte“ plet på skiven.

For skuddenes markering og nedskrivning i skydeprotokollen benyttes den samme fremgangsmåde som for æresskiven med nummererede træpløkke osv., lige som udregningen foretoges efter de samme regler.

Som „skæmtekonge“ proklameredes om aftenen den broder, der enten havde ramt den forskudte plet eller med sit skud var kommet denne nærmest.

For- og efterskydningerne

afvikledes efter de samme regler som for kongeskydningen, idet der dog her ikke var sat nogen „skæmteskive“ op.

Pletskud (Nagelschuß):

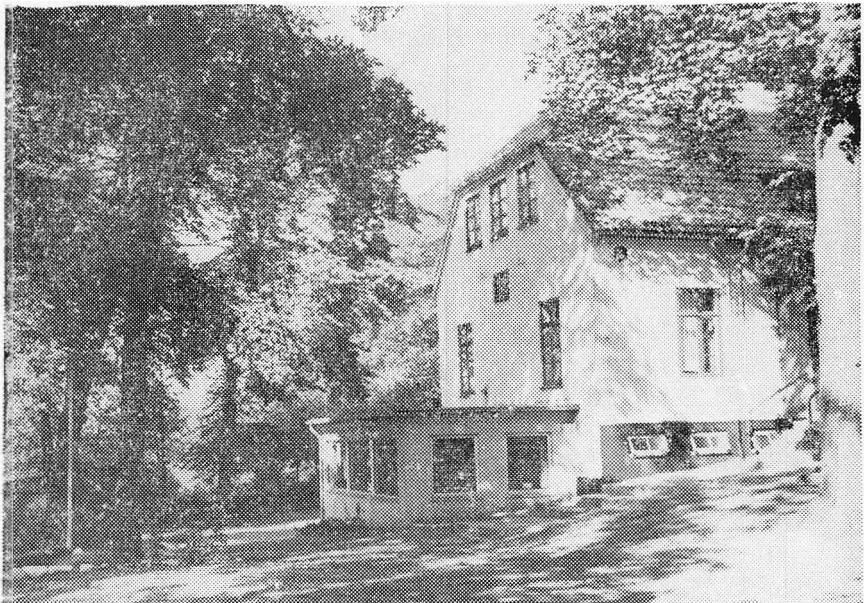
Disse skiver, såvel fra kongeskydningen som fra for- og efterskydningen blev i lighed med kongeskiverne hængt op i gildehusets skydepavillon.

Dagbogen

Pluk og referater af St. Knudsgildets protokoller.

En ubestridelig kendsgerning er det, at Flensborg bys historie og St. Knudsgildets historie hører uadskilligt sammen. Flensborg Avis formulerede det for nogle år siden således: „Man kender ikke virkelig Flensborg, dersom man ikke i hvert fald kender noget til byens St. Knudsgilde! Og når man spørger, hvor de ældste flensborgske traditioner holdes i ære på den smukkeste måde, så bliver man antagelig nødt til at svare: i St. Kundsgilde.“

St. Knudsborg

foto: ca. 1962

Nu skulle gildets protokoller med sekretærens mange referater, bemærkninger og avisudklip gerne bevise dette ved at berette om **liv og færden** i St. Knudsgilde Flensborg. Men det er næsten en håbløs opgave. For det første er der alt for meget at øse af, for det

andet har man ikke midler til det, og endelig kan ord ikke gengive den særlige stemning, der er til stede ved gilderne og sammenkomsterne. De bør opleves, og man fristes derfor til at sige: Ingen kender virkelig noget til St. Knudsgildet, før man har været sammen med Knudsbrødre på St. Knudsborg!

Her — Achter de Möhl — er nemlig brødrenes hjemsted, og her mødes de fra sidst i april til først i oktober hver onsdag, samt 12. marts, 25. juni, 6. oktober og 7. januar til skydning, samvær og drøftelse af gildets anliggender. Her glemmer de hverdagens travlhed, og her holder de århundreders overleveringer i hævd. Det sidste ikke blot, hvad smukke ydre former angår, men navnlig med henblik på traditionernes åndelige og nationale indhold.

For at vise den seneste udvikling i St. Knudsgildets historie, har jeg valgt at begynde med et referat fra 1945.

25. 6. 45 Brødrene samledes paa „Flensborghus“ — 21 ialt. Gildet aabnedes Kl. 9.30, og Skafteren faar Ordre til at efterse, om alle Brødre er ordentligt paaklædt. Oldermænden meddeler, at der for første Gang ikke kan serveres rigtig Vin for Brødrene, men Æblevin er der da. Det menes derfor, at 4 Flasker er nok! . . . Oldermænden giver en kort Beretning om, hvad der er sket i Gildet i den forløbne Saison. Den alt overskyggende Begivenhed i dette Aar er, at Krigen, den grusomme, meningsløse og langvarige, nu omsider er slut. I Aar er vi fri for Luftalarm m. m. Vi har det største Haab og gode Forventninger til Fremtiden. Vi haaber, at der ogsaa til os vil være gemt alt muligt godt m. H. t. Fremtiden. Der er i hvert Fald een Ting, vi venter en Løsning paa: Vore Faner. Gildets Farver er mørkegrønt, rødt og gult. Vi har vore Faner fra 1759 og 1859, men ligger det ikke nært nu at udtale det Haab, at 1959 maa bringe os en ny Fane, skænket af Frederik d. IX. Fanen med det danske Rigsvaaben bærer vi i Dag med Stolthed og vil fremdeles bære den. Med hensyn til vore Sammenkomster kan vi betragte disse som særdeles vellykkede, gennemførte efter vore gamle traditioner . . . Skydesporten vinder Terræn, og vi glæder os til at vende tilbage til St. Knudsborg. Haabet om at komme tilbage til vort eget Gildehus er stadigt voksende. Der er afgaaet et Brev til Overborgmesteren angaaende Istandsættelse af dette . . . Men som alt maatte gaa, vi maa ikke glemme Skraaens § 4, hvor der staar: Gildets Formaal ere:

1. Pleje og Udbygning af Broderskabstanken,
2. Understøttelse af uforskyldt Forarmede og Betrængte,
3. Pleje af ædel Selskabelighed i de gamle nedarvede Former, og
4. Pleje og Fremme af Skydesporten.

7. 1. 46 Oldermændene aabnede det ordentlige Gilde paa St. Knudsborg, der er restaureret efter Krigstidens haarde Belastning. Brødrene inden for Haandværket, i Særdeleshed Broder Albertsen, har udført et meget smukt Arbejde med et gengive vor gamle Gildesal sin oprindelige Skikkelse, hvilket er lykkedes smukt og godt . . .

14. 5. 47 . . . Der er indgaaet Indbydelse fra „Horsens borgerlige Skyttelaug“ til Sammenkomst i Horsens d. 31. Maj — 1. Juni og til broderligt Samvær og Jubilæumsskydning i Haderslev d. 14. — 15. Juni. Disse Indbydelser vækker stor Glæde og Interesse, fordi der herigennem aabnes Udvej til et Fællesvisum for alle St. Knudsbrødre. Enkeltheder diskuteres og fastlægges. Forventningen er stor, og der haabes paa 2 gode Ture til det „forjættede Land“, Danmark . . .

8. 10. 47 . . . En Broder henviser til det uheldige Forhold, at Gildet ikke ejer Grundejendommen uden om St. Knudsborg og mener, at der maa gøres noget for at finde en passende Ordning. Da Grunden ejes af Byen, var Tiden maaske inde til en Forhandling med Flensborg By. Broder Christian Lassen tilbyder at stille Grundejendom til Raadighed for Gildet til en evt. Bytning med Byen. Efter en Del Drøftelser henstilles det til Æresoldermanden at tage Sagen i sin Haand . . .

6. 10. 48 . . . Dagen bar Præg af to for Gildet meget vigtige Begivenheder. Den første var, at der atter blev skudt i Gildet, „und zwar mit der Armbrust“, og foruden Loft, Gulv og Væg ramtes ogsaa Skiven! Den anden Begivenhed var, at vi for første Gang havde norske Gæster, og derved fik dette Gilde — som Oldermændene udtrykte det — en historisk Klang . . .

1. 6. 49 . . . Da Skydning endnu ikke er tilladt, og da man ikke vil skyde med Armbrøst, foreslaas der Terningspil . . . Broder Harck efterlyser stadig Sangbøger med traditionelle Sange for St. Knudsgildet. Broder Holst minder om Tavlen for de hedengangne Brødre . . .

6. 10. 49 . . . Denne Gang kunne vi benytte Luftbøsser . . .

12. 3. 50 . . . Gildet har til Stadighed stor Indflydelse paa Byens Styre. Efter den nye Kommunallovs Ikrafttræden er Æresbroder J. C. Møller Bypræsident, Broder Haase Borgmester og Broder Albertsen Raadmand. Desuden er 4 Brødre Raadherrer . . .

7. 1. 51 . . . Broder Kansler gav Brodernaalen til vor nye Broder Lieb. Han bemærkede, at denne naal var gaaet fra Wilh. Lieb over Johann Lieb til Aksel Lieb . . . Gildet besluttede, at Broder Lassen skulde indskrive sit Navn i Gildets gyldne Bog. Takket være denne Broders store og uegennyttige Indsats for Gildet, kan vi i Dag sige, at Grunden ved St. Kundsborg tilhører os.

30. 5. 51 . . . Oldermænden meddele, at der er indgaaet en Takkeskrivelse fra Jes-Kruse-Skolen i Egernførde, hvortil Gildet har givet et Billede af Æresoldermænden Jes Kruse . . . Det vedtages at tage imod en Indbydelse fra „Friedrichsgarde“ i Lyksborg.

6. 10. 52 . . . Majestæten oplyser, at keglingen begynder næste onsdag, og at der kegles 3 aftener i „Borgerforeningen“ og 1 aften i „Berggeist“ . . .

12. 3. 53 Glade og veloplagte som altid samledes brødrene med damer til æresbroder kong Frederik d. VII.s fødselsdag. En hel del, særlig damerne, havde fulgt opfordringen og var mødt frem i smukke kostumer . . .

3. 6. 53 . . . I år afholdes der officiel kongeskydning, og skydeudvalget får til opgave at ordne det fornødne, der i alle henseender helst skal svare til de gamle traditioner. Der må dog kun skydes med salonriffel . . .

25. 6. 54 . . . Årets majestæt blev broder Kahle, og under aftenens forløb følte gildet, at det havde fået en charmerende og energisk dronning, der forstod at få så godt som alle brødre ud på dansesgulvet . . .

15. 6. 55 . . . Oldermænden overtog i dag fordelingen af skydepræmierne. Som den første fik broder kansler overrakt sølvskeen med den traditionelle St. Knudshilsen: „Tag den med helse, og slid den med sundhed!“ . . . Han henviste ligeledes til, at alle festskydninger foregår med høj hat på . . .

25. 6. 55 . . . Derefter tager sekretæren ordet for at hylde vor eksmajestæt, broder kaptajn. Som ringe tak for alt, hvad han har ydet, skal hans navn indføres i gildets gyldne bog . . .

6. 10. 55 . . . Nogle brødre vil gerne høre om broder kanslers tur til Sverige, andre vil gerne drøfte næste års vikingetur . . .

13. 6. 56 . . . Efter gammel tradition får brødrene nu lov til at stifte lagkager til kongeskydningen, hvor vi jo regner med stort rykind af børn og mødre om eftermiddagen . . .

25. 6. 56 . . . Familien til afdøde æresbroder Willy Miltzow overlader gildet et værdifuldt sølvbæger, som efter den afdødes ønske skulle være en vandrepræmie til den bedste frihåndsskytte . . .

25. 6. 57 . . . Æresoldermanden blev 80 år. Brødrene ville gerne have holdt en fest for ham i gildehuset, men han er blevet for gammel, kræfterne slår ikke til længere. Han tænker sikkert på os nu, for de bedste timer i sit liv har han haft her i gildehuset. Der vil senere blive sendt en hilsen til ham . . .

Under „Kongefrokosten“ bæres den høje hat
(Foto ca. 1958)

25. 6. 58 . . . I sin årsberetning siger oldermænden: „Det, vi savner her i gildet, er unge brødre, som kan tage arbejdet op efter os. Hvis vi ikke sørger for at få de unge med, kan der opstå alvorlige problemer for os. Traditionerne, der er St. Knudsgildets egentlige livsgrundlag, skulle gerne føres videre i den rette ånd. Men hensynet til kvaliteten vil altid stå langt over beregninger efter kvantiteten . . .“ Verandaen skal bygges i løbet af efteråret . . .

20. 5. 59 . . . Broder kaptajn foreslog, at bøden for forseelser og forglemmelser sættes til 50 Pfennig. Det hidtil opkrævede beløb på 10 Pfennig er ikke tidssvarende.

6. 10. 59 . . . Tjeneren, der i de senere år altid havde serveret ved Knudsgildets fester, havde som gave til os fremstillet en meget smuk træ tallerken med gildets segl som motiv . . .

7. 1. 60 . . . Broder oversekretær meddelte, at St. Knudsgildet ved det for nylig afholdte 650-års-jubilæum for Flensborg by var blevet omtalt på en ærefuld måde af tyske talere . . .

25. 6. 61 . . . Gildets sølvskat blev atter engang studeret med stor interesse. Med ærbødighed lod man hånden glide hen over værk-mester Kruses æreskærde. Fotografier på salens væg og i tykke bøger lod minder fra længst svundne tider blive levende . . .

7. 1. 62 . . . Dette års ordentlige Adelgilde vil blive stående i St. Knudsgildets ældgamle historie som en af de helt store festlige mærkedage. Sit særlige præg fik dagen derved, at en fane — forlenet af Hans Majestæt Kong Frederik d. IX. — blev overrakt og gik over i St. Knudsgildets eje. Oldermænden udtalte bl. a.: „I dyb ærbødighed og med hjertet fyldt med taknemlighed modtager jeg på St. Knudsgildets vegne denne smukke historiske fane, som Hans Majestæt Kong Frederik d. IX. har bifaldet at forlene St. Knudsgilde i Flensborg. Denne ærefulde og uforglemmelige højtidsstund forpligter os St. Knudsbrødre til at videreføre vort historiske og traditionelle arbejde til gavn for vor hjemstavns og for vort moderland Danmark.“ Fanen blev overgivet i fænrikkens varetægt, der også er ansvarlig for de to gamle faner. Oldermænden fortsatte: „Gildet kan i dag med stolthed og glæde konstatere, at det nu ejer tre faner med det danske rigsvåben. Det ældste med årstallet 1759, forlenet af Kong Frederik

d. V., den næstældste med årstallet 1859, forlenet af Kong Frederik d. VII., og den ny fane med årstallet 1959, forlenet af Kong Frederik d. IX. – en vistnok sjælden begivenhed i Danmarks historie!“ . . . For første gang tages gildets nye stole i brug. Disse er fremstillet i gedigent håndværksarbejde af gildets fænrík, snedkermester K. H. Köpcke. Hver stol er bekostet af den enkelte broder . . .

St. Knudsgilde-salen

foto: 7. 1. 1966

23. 3. 62 . . . Der er blevet indkaldt til et ekstraordinært gilde. Oldermænden har været i privataudien hos kongen for at takke for den nye fane . . . Samme har også været inviteret til en stor fest i „Det kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab“. Man havde prøvet på at samle alle oldermænd og formænd for de forskellige danske skydeselskaber. Formanden, der holdt en smuk tale

om St. Knudsgildet i Flensborg, henviste til vor Skrås § 43, hvorefter vore faner og vor sølvskat i tilfælde af gildets opløsning tilfalder „Det kongelige Skydeselskab“ . . .

8. 6. 62 . . . I dag fulgte vi vor afholdte broder kansler Ejnar Olesen til den sidste hvile. Oldermænd Wrang fortalte, at den afdøde gentagne gange med dyb alvor havde ytret et bestemt ønske: — Når mine dage er til ende, så vil jeg så gerne af jer sønderjyder blive husket som sønderjyde. — Højere ønske som dansk mand og Knudsbroder kendte vor Kansler Ejnar Olesen ikke!

25. 6. 62 . . . Det flensborgske bystyre havde en kort stund overset dagens betydning for gildet og indkaldt til et byrådsmøde i dag. Men da bypræsidenten blev gjort opmærksom på den rolle, den 25. juni spiller i Knudsgildets liv og virke, blev byrådsmødet udsat til den 5. juli — hvorved Flensborgs styre tillige og på en smuk måde viste respekt for Knudsgildets historiske indsats til gavn for byen og dens udvikling . . .

6. 10. 62 . . . For første gang havde vi besøg fra „Det broderlige Skydeselskab af 1431“ i Ålborg. Det var repræsenteret ved 6 skydebrødre, allesammen flinke mennesker, der passede til os og hurtigt faldt til . . .

7. 1. 63 . . . Broder oversekretær fortalte i sin tale, at Knudsgildet i gamle dage havde været rigt! Det havde ejet 10–12 huse samt nogle marker omkring byen. Det kunne også tages som udtryk for, at der engang var mange brødre. Vor gennemsnitsalder er i dag ca. 62 år, og det betyder igen, at vi har for få unge brødre! . . .

20. 3. 63 . . . St. Knudsgildets keglehold fik uventet besøg af en talstærk repræsentation fra det svenske fjernsyn. Denne gruppe havde for ca. 2 år siden under ledelse af L. Holmquist optaget en film om St. Knudsgilderne. Filmen blev nu fremvist og overgivet til oldermænd som gave til gildet . . .

25. 6. 63 . . . Fra morgenstunden af var det danske fjernsyn til stede for at lave en reportage om kongeskydningen. Desuden blev der også privat optaget en film om hele dagens forløb af K. Kring . . . Broder Kronika sagde, at han i dag ville prøve på at holde sit livs kor-

teste tale. Her er den: „I dag er det St. Knudsdag, i går var det St. Hansdag. I går hyldede man Johannes, i dag vil jeg gerne hylde Johan, vor oldermænd, der på enestående måde holder St. Knudsgildets traditioner i hævd!“ . . . Mange gange vil det i dag på St. Knudsborg lyde om gildet:

Det skal leve!

Det skal leve!

Det skal leve højt hurra!

22. 10. 63 I weekenden d. 19 og 20. ds. var en delegation på 10 brødre på en genvisit i Ålborg. Turen og samværet med skydebrødrene der var en enestående oplevelse. Der knyttedes stærke bånd tværs over grænsen . . .

12. 3. 64 . . . Hædersgæsten i aften var oldermænden fra St. Knudsgildet i Lund, professor K. G. Ljunggren. Denne holdt senere en historisk præget takketale, og det viste sig, ligesom ved tidligere lejligheder, hvor stor en kender og ven af Sydslesvig han er . . . Der vistes også en farvefilm fra en aften med St. Knudsgildets keglehold . . .

23. 3. 64 I dag døde vor broder Hermann Tychsen, skoleinspektør og formand for Sydslesvigsk Forening . . .

24. 4. 64 . . . Skydningen foregår nu på den udvidede 50 m bane. Over 30 brødre var til stede, det var en ovenud god start! . . .

25. 6. 64 . . . Broder H. R. Jørgensen ville erindre om, at gildet igen skulle overtage en eller anden humanitær opgave. Oldermænden svarede ved at henvise til Skråens § 4 punkt 2, der netop angår understøttelse af uforskyldt forarmede og betrængte, men gildet havde i de sidste mange år været stærkt belastet ved overordentligt store udgifter til gildehuset og skydebanen. Han håbede dog inderligt, at vi snart igen kunne opfylde denne del af Skråen . . .

27. 7. 64 I nat døde vor æresoldermænd Christian Ravn. I den anledning udtaler oldermænd J. Wrang: „En trofast og uforfærdet sønderjysk stridsmand, som i sit liv har været udsat for de mest alvorlige og rystende genvordigheder, har lukket sine øjne. Ikke mange af grænselandets sønner har måttet døje noget lignende som denne kære hedengangne.

Hans livsopgave inden for det nationale arbejde blev hans enestående og utrættelige indsats for det gamle historiske St. Knudsgilde i Flensborg, som han holdt så meget af. St. Knudsgildet og brødrene har mistet en kær broder og et godt menneske . . .

Afdødes ønske om, at St. Knudsbrødrene på deres første sammenkomst efter hans død på hans bestilling måtte spise hans livret, blev efterkommet i onsdags. Denne „St. Knudsret“ består af: Stuede kartofler, stuede ærter og gulerødder, frikadeller, kogt og røget skinke, samt en matjessild. Dertil serveres øl og akvavit . . .

6. 8. 64 Broder Alfred Albertsen er indgået til den evige hvile. Vi begravede denne særlig trofaste broder og rådmand på kirkegården ved Møllegade i dag . . .

19. 8. 64 Under hyggeligt samvær i verandaen på St. Knudsborg i aften sank vor kære og afholdte oldermænd Johan Wrang pludselig sammen. Det viste sig, at der intet var at gøre. Hjertet havde standset sin virksomhed, en trofast sydslesvigers livsbane var til ende. Ved hans bortgang har St. Knudsgilde igen lidt et stort og smerteligt tab, men hans dygtighed, hans brodersind og hans dadelfriandel vil altid være et lysende eksempel for os! . . .

J. Wrang 1. 9. 1891 – 19. 8. 1964

19. 5. 65 . . . Hvor før kun æren var belønningen for mesterskabet, er æren nu forbundet med et synligt tegn. Under afdøde æresoldermand Ravns regeringstid i St. Knudsgildet blev der fremstillet nogle meget smukke og værdifulde skydekæder. Tre af disse, som har tilhørt æresoldermand Ravn, kansler Ejnar Olesen og broder A. Albertsen, er nu gildets ejendom. Det blev vedtaget, at de smukke kæder altid skal være i brug i gildet som „levende“ minder om disse afholdte tidligere Knudsbrødre. Den ene bæres af nr. 2 på kongeskiven, kronprinsen, de andre to af de bedste skytter i frihånd og med halvt anlæg ved mesterskabsskydningen . . . Et længe næret ønske om et synligt tegn, at majestæten er til stede, opfyldtes ved, at en papegøje af moseeg — ophængt i en kæde med kongemedalje og bærende majestæternes navne på skilte — for fremtiden ophænges midt i salen, så snart majestæten er inden for murene . . . Der vedtages også, at gildet påtager sig at tilse vor ærværdige hedengangne oldermand Jes Kruses gravsted . . .

25. 6. 65 . . . Særlig hæftede man sig ved bypræsidentens tale, hvori han udtrykte sin store interesse og respekt for de gamle traditioner, der holdes i hævd i St. Knudsgildet, og han gjorde sig til talsmand for gensidig tolerance og respekt mellem tysk og dansk, som vi efterhånden er nået til her i grænselandet og i vor kære by Flensborg . . .

25. 8. 65 . . . Broder løjtnant beretter om sin tur til St. Knudsgildet i Thumatorp. Kirkegang med fast ceremoniel, kirkekaffe, optagelse af nye brødre og søstre, en stilig, men hyggelig middag, gennem alt dette går en rød tråd af traditioner, der på mange måder findes i Flensborgs St. Knudsgilde og sandsynligvis er hentet herfra. Broder løjtnant havde oplevet et døgn blandt stilige, fornemme, hyggelige og lystige svenske St. Knudsbrødre og -søstre . . .

21. 9. 65 Som en ægte flensborgdreng med en brændende kærlighed til hjemstavnen følte han sig tiltrukket af gildets ældgamle historiske traditioner. Han var en kær og trofast broder og stolbroder, rådmænd Frederik Mommsen. Han døde i dag.

5. 11. 65 Der afholdtes et særligt gilde i anledning af vor heden-gangne æresoldermænd, værkfører Johan Henrik Jess Kruses 160-års fødselsdag. Broder sekretær Ole Olesen holdt et fængslende foredrag om denne gode sydslevigers liv og virke. Han sluttede med at sige: „Kruse står i dag som den oldermænd og den æresoldermænd, der har ført gildet gennem uoverskuelige vanskeligheder til nyt liv og virke. Vi brødre af i dag ved, hvad vi skylder en god broder og en god dansk mand.“ . . .

7. 1. 66 . . . Oldermænd meddeler, at myndighederne har lukket vore skydebaner. Uden at spørge os havde værten på St. Knudsborg tilladt et par gæster at skyde med pistol. Under skydningen rikochetterede en kugle og ramte en ung pige, der foretog sig et eller andet med sin ven i terrænet i nærheden. Heldigvis blev hun kun lettere såret, men vi er nu nødt til at gå i gang med en større ombygning, både skydebanerne og pavillonen. En anonym broder har allerede givet 2000,— DM. Der vil komme en opfordring til alle brødre om at stifte 100,— DM hver . . . Med 3 hammerslag og et leve for vort kære gamle gilde slutter oldermænd denne del af aftenen.

18. 5. 66 . . . Under ombygningen af skydestanden har St. Johannes-gildet gæstfrit tilladt os at benytte deres baner. De har også engang fået lov til at benytte vore . . .

25. 6. 66 En usædvanlig 25. juni blev det i år! Ingen kongeskydning, den afholdes først 3. 9. 66, men en lille flok brødre var alligevel mødt på denne mindeværdige dag til grundstensnedlæggelse, spising og gilde . . . Oldermænd murede 1. sten i muren, idet han ønskede, at de ny slægtled måtte slutte sig til de gamle til gildets evige beståen, ligesom den nye bygning ville føje sig til Jes Kruses gamle gildehus i skøn harmoni. Broder kansler knyttede det ønske til den 2. sten, at den ny skydestand måtte blive til gavn for skytternes dygtiggørelse i ædel kappestrid. Den 3. sten nedlagdes af æresbroder Hans Clausen i håbet om, at de nye mure måtte danne ramme om en broderkreds i fred og samdrægtighed . . . Bygningen var så vidt fremskredet, at den allerede nu tegnede et billede af, hvad vi kan glæde os til, og gildebrødre kan være glade for, at en broder i denne tilbygning har nedlagt større interesse end en fremmed bygmester ville have kunnet.

Tak, broder Herzog! . . . også fordi du rettede de sten, 3 ukyndige havde nedlagt . . . Følgende skålsang til den 6. snaps faldt i god jord:

„Her ved vort gildebord
husk Skråens vise ord:
Broder, gå ej andre veje!
Ædel selskablighed,
fest og gemytlighed,
det er den arv, vi vil pleje.“

3. 9. 66 . . . I dag inviede vi den ny tilbygning og skydebanerne. 49 brødre og gæster var mødt op fra morgenstunden af! To æresbrødre var til stede, og atter kunne oldermanden give ordet til Tage Jessen, hvis ord vi alle lytter til med største glæde. Æresbroder Jessen slog på de nordiske strenge i en kraftfuld tale og hyldede især de svenske gæster i dobbelt forstand, idet han slog over i fejlfrit sydsvensk og synligt kunne imponere vore svenske brødre . . . Det blev en livlig og velsmagende frokost med de traditionelle 7 skåler. Ikke mindst forhøjedes stemningen af den sang, som broder E. Mersby fra Ålborg havde begået om før omtalte skåler . . . Gildets ældste broder — optaget i 1921 — broder I. dommer, Oluf Ohlsen, kunne for første gang tage sejren hjem, og det varmede hjerterne at se det dronningekys, der blev den første lykønskning . . . Med dans og godt humør, højt humør sluttede en dejlig fest på St. Knudsborg — næste morgen! Hov, vi må ikke glemme klokkeklangen, den, der giver en omgang til alle tilstedeværende. Næste gang I kommer til St. Knudsborg, så prøv at røre ved den skibsklokke, som er blevet stiftet af broder 2. dommer H. Dethlefsen.

25. 6. 67 . . . Salen var ikke bare blevet pyntet i dagens anledning, den var også blevet malet og istandsat i dejlige lyse farver. Det var en gave fra St. Knudsgildets keglehold, der både havde samlet sammen og sparet af „kegle- og grogkassen“ . . .

6. 10. 67 . . . Efter at skydebanerne har været i brug et år, og efter at skydeudvalgets nye skyderelement er blevet afprøvet, kunne brødrene ikke andet end at give udtryk for deres glæde og tilfredshed . . .

7. 1. 68 Udenfor var det mørkt og koldt, men i salen på vort århundred gamle St. Knudsborg skinnede de hvide skjortebryster i kærternes glans. Måske er det denne kontrast, der gør festen, højtideligheden, den 7. januar til årts smukkeste, måske er det også samværet med de mange kære brødre efter vinterpausens første måneder, jeg ved det ikke, men nøjes med at fastslå endnu engang, at det er vort smukkeste, traditionsrigeste samvær.

35 brødre var mødt op i år, deraf ca. 50 % nordfra.

Efter suppen blev det elektriske lys slukket, og oldermændene oplæste nytårsbudskabet. Af den lange række hedengangne brødre, der har haft særlig stor betydning for vort gilde, fremhævede oldermændene i år afdøde broder Jens Jessen.

Over for oldermændene og majestæt stod desværre også i år en dækket kuvert ved en florumvunden kærte — man fornåm et øjeblik et pust af januarulden — døden havde også i året 1967 høstet blandt gildebrødre, og vi mindedes en broder, der, skønt han i de sidste år ikke har kunnet deltage i gildets liv, dog ofte har vist, at det var i hans tanker. Æret være dit minde, kære broder . . . !

„Velkomsten“ blev derefter sendt fra broderhånd til broderhånd ihukommende de hedengangne brødre.

Efter karperne var det broder kanslers pligt at tale for gildet. Gildets snart årtusind gamle historie er en uudtømmelig kilde at øse af, og broder kansler oplæste nogle afsnit for sine brødre. Derefter fik broder løjtnant ordet til en tale for majestæten — og hvad kunne han andet end at fremhæve majestætens ærlige leven op til broderskabstanken: At yde fremfor at nyde! Et lille skævt blik. — Sikke et herligt pibeskab, vi pludselig har fået. — Undskyld, jeg springer lidt, jeg skulle have sagt, at broder løjtnant sluttede med at udbringe en skål for majestæten.

Oldermændene tildelte derefter ordet til æresbroder Tage Jessen, der påpegede, hvilken enestående personlighed vi har som skytshelgen. Knud Lavard var en alsidig mand — dansk! — kongesøn! — kongefader! — knes over venderne! . . .

Nu aflagde broder kasserer kasseberetningen — ikke just en rosenrød beretning, men vi rider på bølgene uden dog at kunne flyve . . .

Broder 1. dommer meddelte, at regnskabet var revideret og som altid fundet i skønneste orden. Broder kasserer fik decharge og håndklap for sit flittige og omhyggelige arbejde til gavn for gildet, et arbejde, som han allerede har udført i mange, mange år! . . . Nedenunder fortsattes der i endnu nogle timer.

25. 6. 68 „Alle St. Knudgildebrødre helsen og sand fred“ er ordene, oldermændene hilser broderkredsen med, når man efter kongemodtagelsen samles i gildesalen omkring gildets gamle skrin — „die Lade“. Ordene er fra Knud d. VI.s beskærmelsesbrev, og oldermændene fortsætter med at nedbede bønnen over St. Knudsgildet og St. Knudsbrødrene, som den findes i indledningen til gildets gamle Skrå fra året 1286. Efter den endelige optagelse af nye brødre fortsættes der med et gilde, kongefrokost og skydning. Kl. 12.30 samles man til festmåltid. Oldermændene kunne byde velkommen til en stor skare gæster. Fra landsregeringen mødte dr. Onnasch, som Danmarks officielle repræsentant vicekonsul Knudsen, fra Flensborg by bypræsident dr. Leon Jensen, som historieforsker bibliotekslektor Kürstein, fra de skånske St. Knudsgilder oldermændene i Landskrona dr. phil. Axel G. Bengtson og sekretæren i Lund disponent Sven Håkon Ohlsson. De nære forbindelser til skytteforeninger i Haderslev, Horsens, Århus, Ålborg og København prægede selvfølgelig også fremmødet, men det var også glædeligt at se så mange repræsentanter fra de flensborgske skyttegilder . . .

Efter de officielle taler fulgte en lang række hilsener fra nord og syd og fra grænseegnen . . .

Dr. Onnasch takkede for modtagelsen og bragte hilsener fra ministeriet i Kiel, hvorefter han på ministerpræsident dr. Lemkes vegne overrakte St. Knudsgildet en smuk og kostbar sølvplade med en indskrift, der hædrende anerkender gildet som landets ældste. Denne plade erstatter den gyldne kæde, andre over 100 år gamle gilder i landet har fået overrakt, en kæde, hvis udformning gjorde, at det danske St. Knudsgilde ikke ville kunne have modtaget den med den glæde, der var hensigten. Dette fornemme træk fra landsregeringens side viser mere end mange ord, at det gode forhold mellem dansk og tysk er ærligt . . . Sølvpladen bærer på tysk følgende inskription: „Der St. Knudsgilde zu Flensburg, der ältesten Gilde im Lande

Majestæten (skyttekongen) ventes foto: 25. 6. 1968

Schleswig-Holstein, in Anerkennung des durch viele Jahrhunderte hindurch gepflegten Bürgersinnes und in Würdigung des Dienstes an der Gemeinschaft gewidmet. Kiel, im Juni 1968. Der Ministerpräsident des Landes Schleswig-Holstein, Dr. Lemke.“

I en oversættelse lyder den: „Til St. Knudsgildet i Flensborg, det ældste gilde i landet Slesvig-Holstein, i anerkendelse af det gennem mange århundreder plejede borgersind og i værdsættelse af tjenesten for samfundet. Kiel, i juni 1968. Ministerpræsidenten for landet Slesvig-Holstein, Dr. Lemke.“

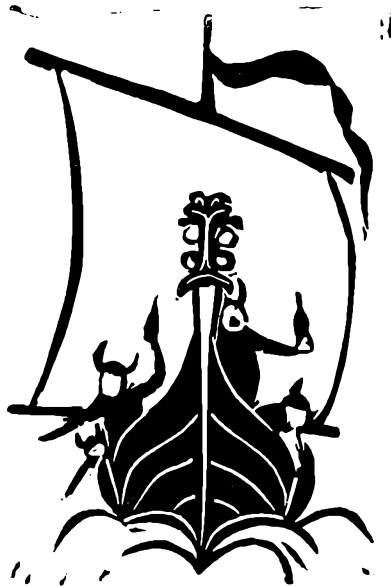
Fabrikant Kai Lübcke bragte hilsener fra „Det kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab“ og meddelte, at det i bestyrelsen var blevet besluttet, at man ville støtte St. Knudsgildet i Flensborg med indholdet af kassen ved deres 2. skydning i kommende år, hvorefter gildet fik overrakt en check på et meget stort beløb . . . Oldermænden og broder løjtnant påtager sig i år opgaven at ville besøge gamle og syge af vore danske foreninger i kvarteret „Achter de Møhl“ for ved hjælp af pengegaven igen af opfylde Skråens § 4 punkt 2 . . .

5. 9. 68 Festen i Flensborgs gamle, ærværdige St. Knudsgilde i anledning af æresbroder Tage Jessens 70 års fødselsdag vil sikkert for alle 35 deltagere blive stående som et af højdepunkterne i gildets nyeste historie. Samtlige Knudsbrødre var, som det hedder i gildesproget, „fuldt påklædt“, hvilket vil sige, at de havde sat deres Knud Lavard-emblem i sølv i deres jakkeopslag . . . Den uforglemmelige frokost begyndte kl. 12, og den varede til næsten kl. halv fire. Det siger sig selv, at samværets ledelse lå hos gildets oldermann, der gjorde hele festen til en blanding af en rituel St. Knudsgilde-sammenkomst og en privat fødselsdagshøjtid. I et slutord udtalte æresbroder Tage Jessen bl. a.: „Jeg elsker ganske særligt de to landsdele Nordslesvig og Bornholm, fordi de i alt væsentligt har evnet at vinde deres folkelige frihed ved egen hjælp“ . . .

7. 9. 68 Vikingeturen.

Under gæve danequinders gråd lagde langskibet ud til efterårstogt. Glade landnamsfolk fylkede båden til sidste plads og sejlede ud på søens solglitrende spejl.

Hvor mange ville vende hjem? — Af de tvende gange ti? — Og i hvilken forfatning?

Ulv - 1899

I lystigt lag med larm af lur kløvede kølen fjordens vande, spredende rædsel langs kysten, hvor fejge fjender skjælvende skjulte mjød og mø.

Kun få spydkast fra hjemligt fadebur gjordes klart dæk, og båden tog land på fjordens søndre bred, østen for stadens grænse. Højt hylende drog man ind hos en skjælvende germaner til kaffe og gallsk brændevin.

Ulv – vor gildeældste – sparede på kaffen, så mere plads der blev til ædle drikke.

Velforsynte med rigt bytte drog man videre til nye eventyr. Mjød og brændevin flød i festlig flod, lurerne larmede løs, solen skinnede på vatrede vande, skibet pløjede søen så stille.

Rorsmanden rundede „Svigermor“ – ved Holnæs Hage. Mågen skreg sin rædsel ud, og torsken søgte de sorte dybder.

Da meldte trangen sig atter til „vomfyld“, og kursen sattes til Egernsund.

Med pauker og trompeter i spidsen drog man landindværts, skræmmende blege bønder, til „Sea-Inn“, hvor de turældste, kaptajn og løjtnant, kostede med værten, til bordet bugnede besværet af godbidder. Under skjaldesang og tale tømtes fade og tønder.

I mulm og mørke vendte vikingerne hjem — mærket de vare af kampens gny. I yngre dog blusser en døsig lue til flamme, da møer øjnes på strandens stene, som brunstige tyre de fylkes om blottede barme — sindigt smiler den gamle og melder sig til gammen hos gummen derhjemme.
Broder Skrifer (Ole).

22. 9. 68 Ved et pokalskydestævne i Ålborg, hvori hold fra de 5 østjyske byer Ålborg, Århus, Horsens og Haderslev, samt fra St. Knudsgilde i Flensborg kappedes om en i sin tid af „Horsens Skydeselskab“ indstiftet sølvpokal, kunne St. Knudsgilde placere sig som det bedste hold! Knudsbrødrene kunne således hjemføre den værdifulde vandrepokal til Flensborg for det næste år . . .

25. 6. 69 Under tempererede vejrforhold og under udfoldelsen af vort gamle ceremoniel fejrede 34 brødre sommerens store festdag. Ja, dagen blev endog en historisk dag! Efter at have modtaget majestæten, broder fænrik K. H. Köpcke, og efter at denne havde hilst på sine „undersætter“, gled for første gang efter 1864 Dannebrog til tops på St. Knudsborg! ! . . .

I sin årsberetning takker oldermænden broder Viggo Asmussen, Århus, for det smukke flag, Ålborgbrødrene for vimplen og de brødre i Flensborg, der har skaffet og ordnet flagstængerne . . . Han fremhæver den store betydning, som „Borgerforeningen“ i Flensborg i tidernes løb har haft for St. Knudsgildet. Gid man igen kunne finde sammen til et frugtbart samarbejde . . .

10. 9. 69 . . . Vi har i dag den glæde at have vor majestæt, broder Schack Nielsen, og broder Relander, begge fra København, i vor midte. Glæden bliver endnu større, da oldermænden modtager en check, der muliggør købet af et brugt, men godt centralvarmeanlæg. En hjertelig tak til vor majestæt og „Grænseforeningen Slesvigske Samfund.“

Dannebrog atter til tops foto: 25. 6. 1969

7. 1. 70 31 kjoleklædte brødre og 1 gæst havde trodset vintervej og influenza og fundet vejen til St. Knudsborg. Her var det lunt og dejligt. Centralvarme over hele huset, næsten da. Broder G. Balzersen har leveret et godt stykke arbejde, og man kan mærke på alle, at de penge, som brødrene havde stiftet, og det tilskud, som Generalsekretariatet havde skaffet, fordi St. Knudsborg også bruges som dansk forsamlingshus af distrikterne i nærheden, var givet godt ud. Men 2 store opgaver ligger og venter på os endnu: Ombygningen af køkkenet og jubilæet i juni . . . Der var kommet en hilsen fra broder Poul Wendelboe, og som formand for „Det broderlige Skydeselskab af 1431 – Papegøjegildet“ i Ålborg sendte han også en „stor“ check. Tak for mangen en håndsækning, kære skydebrødre i Ålborg! . . .

28. 2. 70 Om „10-års högtidsfest i Laholm“ beretter oldermanden:

Jeg stævned ud på nordlig færd,
mod Laholm i Halland stod min hu,
og svenske gilder er vel en rejse værd!
Heja, råbte glad min fru.

Isen skruer og brækker og hviner,
kulden har bundet bælternes vand,
men jeg sidder bare på færgen og griner,
brændevin varmer mig arme mand.

I aulaen i Lagaholms Skola
mødes „fyra åldermän“,
tre svenske hilser Flensborgs Ola:
„Välkomman här, vor kära vän“.

Svenske stormænd og mangen søster
recipieras her på vanlig sæt,
en „duva“ fæstes på deres bryster,
kun få er skabt som strygebræt.

Så drager man i sluttet flok
til middag i „Gröna Hästen“,
nu har man tørstet længe nok
og trænger til lidt „inför västen“.

På torvet demonstreres mod Sancte Knud!
Hårfagre unge fra alma mater
bringer tavse deres bud
om sult og nød på deres plakater.

Forventning gildebordet skaber,
fint og fornemt skal det være,
krystal og sølv og kandelaber
tryller himmelsk atmosfære.

Laks og hjort nu frem man sætter,
og vinen funkler i skønne glas,
men plakater har min mave mættet,
jeg sidder urolig på min plads.

Der holdes taler, som holdes skal.
Så rejser sig jer oldermænd
og hæver stemmen i gildets sal,
om Lavard tale nu vil han!

Jeg taler varmt for Lavards sag.
Han i Ringsted er stedt til hvile,
men på Knud Lavards helligdag
ej vi vil til Ringsted ile.

Han levet har i vores land,
i Flensborg derfor vi hellere fester.
Vort gildes ry det og hjælpe kan,
når svenske oldermænd er vore gæster.

Den dag i gildet bliver historie,
en nordisk gilde-demonstration,
hvis vi fejrer Lavards glorie
her på Nordens bastion!

Kære brødre! — Der er kun et eneste gilde
med et broderskab som vort,
hvor Knud Lavard er den kilde,
der os rige haver gjort.

Aftenen sluttede med „nattsexa“,
på dansk betyder det bare mad,
det var til at få kompleks af,
og spise mer' jeg ikke gad!

5. 5. 70 Efterskrift.

Det har været vor tanke med hæftet, på god dansk manér at gengive
den blanding af skæmt og alvor, der er så typisk for vort gildeliv.

Ole Olesen

Claudius Christiansen
Andreas Lauszus

Jacob Kronika

Korrespondance til St. Knudsgilde Flensborg sendes til:

Sekretæren

Overlærer Andreas Lauszus, D 239 Flensborg, Mürwiker Str. 155 a,
Telefon Flensborg 373 36

eller

Oldermanden

Gymnasieoverlærer Ole Olesen, D 239 Flensborg, Am Burgfried 6,
Telefon Flensborg 287 36

Alle skydninger og sammenkomster afholdes på:

St. Knudsborg, D 239 Flensborg, Munketoft 33, Tel. Flensborg 2 25 16

Broderliste pr. 7. 1. 1945

Æresoldermand Christian Ravn, advokat, Flensborg – optaget 1909
Æresbroder Heinrich Petersen, kreaturhandler, Flensborg – optaget 1919?
Æresbroder Peter Budach, landmand, Hornskov – optaget 1919?
Æresbroder Andreas M. C. Holst, vingrosserer, Flensborg – optaget 1919?
Æresbroder Jacob C. Møller, grosserer, Flensborg – optaget 1919?
Æresbroder Knud P. Kannik, postassistent, Charlottenlund – optaget 1910
Oldermand Johan Wrang, bankdirektør, Flensborg – optaget 1921?
Kansler Georg Christiansen, urmager, Flensborg – optaget 1919?
Kasserer Johan Lieb, sekretær, Flensborg – optaget 1923
Oversekretær Tage Jessen, redaktør, Flensborg – optaget 1928
Sekretær Ejnar Olesen, lærer, Flensborg – optaget 1925
Kaptajn Rudolf Heyer, økonom, Flensborg – optaget 1934
Løjtnant Viggo Christiansen, fabrikant, Flensborg – optaget 1937
Fænrík Andreas Andersen, murermester, Flensborg – optaget 1929
Overskaffer Wilhelm Miltzow, bagermester, Flensborg – optaget 1921
Skaffer Otto Nielsen, boghandler, Flensborg – optaget 1927
1. Dommer Peter Nissen, bankdirektør, Flensborg – optaget 1919
2. Dommer Hans Clausen, forretningsfører, Flensborg – optaget 1928
Broder Hermann Wogensen, bogbinder, Flensborg – optaget 1920?
Broder Cornelius Hansen, grosserer, Flensborg – optaget 1921
Broder Andreas Rasmusson, købmand, Flensborg – optaget 1922
Broder Ingwer Harck, forretningsfører, Flensborg – optaget 1923
Broder Jacob Kronika, redaktør, Berlin – optaget 1923
Broder Ove Gude, løjtnant, Oslo – optaget 1923?
Broder Kold Christensen, dyrlæge, Graasten – optaget 1923?
Broder Hans Dahl Hansen, grosserer, Flensborg – optaget 1925?
Broder Erik Steinfeldt, bankmand, København – optaget 1926
Broder Alfred Albertsen, malermester, Flensborg – optaget 1927
Broder Viggo Henriksen, vinhandler, Graasten – optaget 1928
Broder Alexander Halberg, bankmand, København – optaget 1929
Broder Christian Lassen, landmand, Flensborg – optaget 1929
Broder Mads Michelsen, amtslæge, Aabenraa – optaget 1930
Broder Peter Jessen, købmand, Aabenraa – optaget 1930
Broder Hans Lausten Hansen, købmand, Aabenraa – optaget 1930
Broder Søren Birkmose, dyrlæge, Aabenraa – optaget 1930
Broder Rudolf Bandtholtz, stationsforstander, Horsens – optaget 1930

Broder Knud H. Krarup, landinspektør, Tolstrup – optaget 1931
Broder Kaj Hammer, overlæge, Aabenraa – optaget 1932
Broder Carl T. Kistrup, møllejer, Kollund – optaget 1932
Broder Willi Johannsen, advokat, Flensborg – optaget 1932
Broder Erik P. Bøving, politimester, Tønder – optaget 1935
Broder Ernst Dahlgaard, ingeniør, Flensborg – optaget 1936
Broder Aage Lorentzen, landsretssagfører, Aabenraa – optaget 1936
Broder Aage Mogensen, redaktør, Aabenraa – optaget 1936
Broder Frode Kristensen, toldassistent, Fredericia – optaget 1936
Broder Peter Andersen, færgesejer, Flensborg – optaget 1937
Broder Terkel Terkelsen, ingeniør, Kollund – optaget 1937
Broder Charles Nygaard, hotelejer, Krusaa – optaget 1937
Broder Oswald Knudsen, købmand, Padborg – optaget 1938
Broder Diederick Bøvad, bankkasserer, Flensborg – optaget 1939
Broder Henrik Bøvad, fuldmægtig, Flensborg – optaget 1939
Broder Jørgen Kistrup, dyrlæge, Lyksborg – optaget 1939
Broder Niels Christensen, lærer, Flensborg – optaget 1940
Broder J. Damkjær Poulsen, lærer, Tarup – optaget 1940
Broder Hans F. Petersen, førstepræst, Flensborg – optaget 1940
Broder Wilhelm Andersson, købmand, Flensborg – optaget 1941
Broder Daniel Petersen, godsejer, Vesterholt – optaget 1941
Broder Christian Schütt, bankprokurist, Flensborg – optaget 1941
Broder Frederik Mommsen, bibliotekar, Flensborg – optaget 1942
Broder Jørgen Bork, direktør, Haderslev – optaget 1942
Broder Niels C. Kloster, grosserer, Haderslev – optaget 1942
Broder Hans Kirkeskov, landsretssagfører, København – optaget 1943
Broder Anton Kirkeskov, forlagsboghandler, København – 1943
Broder Johannes Matthiesen, økonom, Flensborg – optaget 1943
Broder Paul Andresen, urmager, Flensborg – optaget 1943
Broder Hans Sørensen, grosserer, Haderslev – optaget 1943
Broder Mogens Langberg, landsretssagfører, Haderslev – optaget 1943
Broder Peter Kistrup, slagtermester, Rinkenæs – optaget 1943
Broder Andreas Andersen, fiskehandler, Flensborg – optaget 1944

Broderliste pr. 21. 5. 1970

Oldermand, Ole Olesen, gymnasieoverlærer, Flensborg – optaget 1963
Kansler Jørgen Holst, grosserer, Flensborg – optaget 1946
Kasserer Christian Schütt, bankdirektør, Flensborg – optaget 1941
Oversekretær Claudius Christiansen, skoleleder, Flensborg – optaget 1956
Sekretær Andreas Lauszus, overlærer, Flensborg – optaget 1961
Kaptajn Viggo Christiansen, fabrikant, Flensborg – optaget 1937
Løjtnant Paul O. Hertrampf, landssekretær, Flensborg – optaget 1964
Fænrík Karl H. Köpcke, snedkermester, Flensborg – optaget 1952
Overskaffer Hans J. Hansen, grosserer, Flensborg – optaget 1946
Skaffer Rudolf Janz, malermester, Flensborg – optaget 1959
1. Dommer Oluf Ohlsen, ejendomsmægler, Lyksborg – optaget 1921
2. Dommer Harald Dethlefsen, købmand, Flensborg – optaget 1961
Æresbroder Tage Jessen, redaktør, Kollund – optaget 1928
Æresbroder Otto Nielsen, boghandler, Flensborg – optaget 1927
Broder Jacob Kronika, chefredaktør, Flensborg – optaget 1923
Broder Erik Steinfeldt, bankfuldmægtig, København – optaget 1926
Broder Viggo Henriksen, vinhandler, Gråsten – optaget 1928
Broder Mogens Langberg, landsretssagfører, Haderslev – optaget 1943
Broder Wilhelm Rerup, ejendomsmægler, Flensborg – optaget 1947
Broder Hans Reichardt, bagermester, Haderslev – optaget 1948
Broder Ole M. Hansen, købmand, Haderslev – optaget 1949
Broder Carl Kahle, gravørmester, Flensborg – optaget 1949
Broder Christian Metz, past. em., Kollund – optaget 1949
Broder Aksel Lieb, skoleinspektør, Flensborg – optaget 1950
Broder Hans C. Nicolaisen, manufakturhandler, Haderslev – optaget 1950
Broder Jes Brink, vognmand, Åbenrå – optaget 1951
Broder Carl Elbke, læderhandler, Haderslev – optaget 1951
Broder Jørgen B. Jørgensen, trikotagehandler, Haderslev – optaget 1952
Broder Friedrich O. Ortelt, optiker, Flensborg – optaget 1952
Broder Niels Christiansen, direktør, Padborg – optaget 1956
Broder Andreas Andersen, færgesejer, Flensborg – optaget 1957
Broder Hans C. Hansen, gymnasieoverlærer, Flensborg – optaget 1957
Broder Hans Fahrendorff, guldsmed, Haderslev – optaget 1958
Broder Nicolai Herzog, murermester, Tarup – optaget 1959
Broder Karl Jannsen, overlærer, Haderslev – optaget 1962
Broder Helmuth Christensen, borgmester, Flensborg – optaget 1963

Broder Hans R. Jørgensen, generalsekretær, Flensborg – optaget 1963
Broder Karl Christiansen, redaktør, Vejen – optaget 1964
Broder Carl Edelholt, fabrikant, Horsens – optaget 1964
Broder Jens Haumann, kirkegårdsinspektør, Haderslev – optaget 1964
Broder Walter Hundevadt, grosserer, Haderslev – optaget 1964
Broder Steen Møller, blikkenslagermester, Ålborg – optaget 1964
Broder Børge Sørensen, guldsmed, Horsens – optaget 1964
Broder Poul Wendelboe, fabrikant, Ålborg – optaget 1964
Broder Rolf Wiencke, bankassistent, Flensborg – optaget 1964
Broder Viggo Asmussen, fabrikant, Højbjerg – optaget 1965
Broder Edvard W. Christensen, redaktør, Ålborg – optaget 1965
Broder Hans G. Hansen, vognmand, Flensborg – optaget 1965
Broder Erik Mersby, landsretssagfører, Ålborg – optaget 1965
Broder Ib Mørch, salgsinspektør, Ålborg – optaget 1965
Broder Niels Nicolaisen, malermester, Horsens – optaget 1965
Broder Hans P. Olsen, grosserer, Ålborg – optaget 1965
Broder Ejgil Ranghøj, fabrikant, Åbyhøj – optaget 1965
Broder Fritz Baade, malermester, Flensborg – optaget 1966
Broder Poul Drachmann, repræsentant, Horsens – optaget 1966
Broder Johan Gravesen, restauratør, Haderslev – optaget 1966
Broder Jupp Wollny, restauratør, Flensborg – optaget 1966
Broder Waldemar Albertsen, malermester, Flensborg – optaget 1967
Broder Gert Balzersen, installatør, Flensborg – optaget 1967
Broder Christian Jessen, rutebilejer, Ålborg – optaget 1967
Broder Jürgen Jørgensen, el-installatør, Flensborg – optaget 1967
Broder Hans U. Harck, prokurist, Flensborg – optaget 1968
Broder Erwin Heiland, entreprenør, Hyrup – optaget 1968
Broder Poul Larsen, direktør, København – optaget 1968
Broder Jacob Relander, overpolitibetjent, København – optaget 1968
Broder Ernst Rottschäfer, købmand, Flensborg – optaget 1968
Broder Jørgen J. Wielandt, bankassistent, London – optaget 1968
Broder Gert Wiencke, typografmester, Flensborg – optaget 1968
Broder Harald Jørgensen, offsettrykmester, Flensborg – optaget 1969
Broder Hans J. Jørgensen, el-installatør, Flensborg – optaget 1969
Broder William Schack Nielsen, direktør, København – optaget 1969
Broder Preben Busck-Nielsen, gymnasielærer, Flensborg – optaget 1969
Broder Hans Chr. Lünell, grosserer, Ålborg – optaget 1969
Broder Kai Lübcke, fabrikant, København – optaget 1970

Følgende har også været brødre i St. Knudsgilde Flensborg efter 1945, men er udgået p. g. af dødsfald:

Karl Haase, købmand, Flensborg – optaget 1949

Jacob Dethlefsen, købmand, Flensborg – optaget 1949

Hermann Clausen, borgmester, Slesvig – optaget 1953

Hermann Tychsen, skoleinspektør, Flensborg – optaget 1955

Johannes Hinrichsen, restauratør, Flensborg – optaget 1960

Hans Thielsen, kroejer, Holdbi – optaget 1964

Æresoldermænd:

1852 – 1859 Johan Henrik Jess Kruse, værkfører, Flensborg

1896?–1901 Gustav Johannsen, rigsdagsmand, Flensborg

1933 – 1964 Christian Ravn, advokat, Flensborg

Oldermænd:

1840 – 1852 J. H. J. Kruse, værkfører, Flensborg

1852 – 1873 Joh. Fr. Beyer, kobbersmed, Flensborg

1873 – 1901 Gustav Johannsen, rigsdagsmand, Flensborg

? Lorenz Wind, vognmand, Flensborg

? Chr. Ralfs, Flensborg

? Thomas Jensen, stenhugger, Flensborg

? Oskar Poulsen, købmand, Flensborg

1913 – 1941 Christian Ravn, advokat, Flensborg

1941 – 1964 Johan Wrang, bankdirektør, Flensborg

1964 – 1969 Hans Wolff, bysekretær, Flensborg

1969 – Ole Olesen, gymnasieoverlærer, Flensborg

St. Knudsgilde Flensborgs „Æresbrødre“

- Hans Majestæt Kong Frederik d. VII, København – udnævnt 6. 10. 1857
Heinrich Petersen, kreaturhandler, Flensborg – udnævnt 1928
Theodor Rasmussen, sadelmager, Flensborg – udnævnt 1930
Knud Pedersen Kannik, postassistent, Charlottenlund – udnævnt 1932?
Peter Budach, landmand, Hornskov – udnævnt 1935?
Jacob C. Møller, grosserer, Flensborg – udnævnt 1936
Andreas M. C. Holst, vingrosserer, Flensborg – udnævnt 1937
Jacob Madsen, direktør, København, udnævnt 1938
Hans Festersen, skibsreder, Flensborg – udnævnt 1941
Georg Christiansen, urmager, Flensborg – udnævnt 1946
Wilhelm Miltzow, bagermester, Flensborg – udnævnt 1948
Mads Michelsen, amtslæge, Åbenrå – udnævnt 1949
Ingwer Harck, forretningsfører, Flensborg – udnævnt 1950
Daniel Petersen, godsejer, Vesterholt – udnævnt 1952?
Andreas Andersen, muremester, Flensborg – udnævnt 1957
Christian Lassen, landmand, Flensborg – udnævnt 1964
Hans Clausen, forretningsfører, Flensborg – udnævnt 1964
Tage Jessen, redaktør, Kollund – udnævnt 1965
Peter Andersen, færgesejer, Flensborg – udnævnt 1966
Otto Nielsen, boghandler, Flensborg – udnævnt 1969

St. Knudsgilde Flensborg har haft følgende „Majestæter“ efter 1945:

- 1939 – 1952 Viggo Christiansen, fabrikant, Flensborg
- 1953 Tage Jessen, redaktør, Kollund
- 1954 Carl Kahle, gravørmester, Flensborg
- 1955 Alfred Albertsen, malermester, Flensborg
- 1956 Christian Schütt, bankdirektør, Flensborg
- 1957 Peter Hattesen, kunsthandler, Flensborg
- 1958 Ejnar Olesen, viceskoleinspektør, Flensborg
- 1959 Hans Reichardt, bagermester, Haderslev
- 1960 Andreas Andersen, færggeejer, Flensborg
- 1961 Christian Metz, sognepræst, Kirkehørup
- 1962 Nicolai Herzog, murermester, Flensborg
- 1963 Viggo Christiansen, fabrikant, Flensborg
- 1964 Andreas Lauszus, lærer, Flensborg
- 1965 Andreas Andersen, færggeejer, Flensborg
- 1966 Oluf Ohlsen, ejendomsmægler, Lyksborg
- 1967 Hans Reichardt, bagermester, Haderslev
- 1968 Karl H. Köpcke, snedkermester, Flensborg
- 1969 William Schack Nielsen, direktør, København

Oversigt

Spredte efterretninger om hertug Knud Lavard	3
Sankt Knudsgilderne gennem tiderne	10
Den gamle Skraa og Lov for St. Knuds Gilde i Flensborg	17
Oldermandens nytårsbudskab	27
St. Knuds Gilde i Flensborg	30
Ceremoniel for St. Knudsgildet i Flensborg	39
Erindringer om skydningen i „Gamle Dage“	45
Dagbogen	49
Broderliste pr. 7. 1. 1945	73
Broderliste pr. 21. 5. 1970	75
Æresoldermænd	77
Oldermænd	77
St. Knudsgilde Flensborgs „Æresbrødre“	78
„Majestæter“	79